

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. szám.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Az utolsó három év szociálpolitikája a külföldön.*)

Írta: Szterényi József.

A magyarországi szociálpolitikát taglaltam utolsó közgyűlésünk alkal-
mával. Világrészünk utolsó három évének szociálpolitikája felett óhajtanék
rövid szemlét tartani ma. Nem mintha összehasonlítást akarnék tenni
Magyarország és a külföld ez irányú tevékenysége között. Egyáltalán nem.
Ha akarnék, sem tehetném, mert nem volna anyaga. A mi utolsó három
évünk — két kis törvényalkotást kivéve, melyek nemzetközi egyezmé-
nyeken alapulnak és egy nemzetközi jellegű szerződéstől eltekintve, — mely
viszont korábbi keletű — ez idő alatt teljesen meddő maradt. Mig a nyug-
goti államok dolgoztak, mi politikát folytattunk. Mig azok gazdasági poli-
tikájuk megerősítésére szociális alkotásokat keresnek, mi gazdasági meg-
erősítésünk akadályait sem akarjuk eltávolítani, nem hogy újabb pillére-
ket építenénk alá. Még a keleti államok is önálló szociális alkotásokra
utalhatnak az utóbbi évekből. Egész Európában szinte egyedül Magyar-
ország az, mely fölött gazdasági és szociális törvényhozást illetőleg szinte
nyomtalanul haladt el az utolsó három év. A törvényhozási alkotásokról
szólok csak, a tervezéseket mellőzöm. Szólhatnak ugyan ezekről is, mert
a külföldet illetőleg ezek gazdag anyagot ölelnek fel, ha csupán azokat
veszem is csak figyelembe, melyek már az illető államok törvényhozásai
előtt fekszenek. Sőt azok majdnem gazdagabb anyagot szolgáltatnának,
mint a tényleges törvényalkotások, oly élénk és sokoldalú volt ez idő alatt
a külföldi államok kormányainak szociális irányú tevékenysége. A szociális
életnek szinte minden terére kiterjed ez, akár az államhatalom támogatá-
sára utaltak anyagi helyzetének javítását, akár jogi és erkölcsi viszonyai-
nak rendezését, megszilárdulását tekintjük.

Minden téren nagymérvű haladás állapítható meg, mindenütt termé-
szetesen az illető állam viszonyaihoz képest. Mert ezeket természetesen
soha sem szabad figyelmen kívül hagyni, minden fejlődésnek a tényleges
viszonyokban kell gyökereznie, minden intézménynek a nemzeti talajból
kell táplálékát merítenie. Mennél mélyebben nyulnak le valamely intézmény
gyökerei a nemzeti talajba, annál bővebben táplálkozhatik abból, annál erő-
teljesebb lesz maga az intézmény. Így a szociális intézmények is. Sőt ezek

*) A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesületének 1911. évi közgyűlésen tartott
elnöki megnyitó.

talán még inkább, mint sok más. Mert ezek megerősödésének, fejlődésének egyenesen feltétele a szociális érzék megfelelő terjedése. E nélkül üvegházi növény minden alkotás, melyet a szabad levegő minden legkisebb szellője fejlődésében, megerősödésében fenyeget, ha létét nem veszélyezteti. A szociális érzék terjesztése egyesületünk egyik feladata. A külföld alkotásainak időnkénti ismertetése egyik eszköze a feladatunk teljesítésének.

Előljár a külföld szociálpolitikájában az alkalmazottak anyagi helyzetének javítására első sorban alkalmas *munkásbiztosítás*. Így nevezem el rövidség okáért a kötelező biztosításnak különböző neveit, jóllehet részben általánosabb jellegű biztosítási ágak is jelentkeznek már, melyek a szorosán vett munkásbiztosítás kereteit meghaladják, mint például *Francia- és Angolországban az általános aggkor elleni biztosítás*, mely messzemenő állami hozzájárulással minden 65, illetve 70 éven felüli francia és angol állampolgárnak, aki bizonyos meghatározott minimumnál kevesebb jövedelemmel bír, aggkori ellátást biztosít kötelező alapon; ilyen általánosabb jellegű *Németországban az özvegyek és árvák biztosítása*, ugyancsak kötelező alapon és ugyancsak a birodalomnak nagymérvű anyagi hozzájárulásával; és ilyen az osztrák Reichsrat illetékes bizottsága által már letárgyalt biztosítási reformnak az *önálló kisiparosok kötelező biztosítására* vonatkozó része. Így terjed a kötelező biztosítás kerete mind szélesebbre, így tágul a biztosítási kényszer köre, cáfolatául annak a sokak által még mindig szívesen hangoztatott felfogásnak, hogy az állam beavatkozása e téren túlmegy a kívánatos határokon.

Jelentőségében legnagyobb e részben Angolország állásfoglalása. Nemcsak az említett kötelező aggkorellátást illetőleg, mely évi 300 millió korona állami áldozatot igényel, hanem a *betegség esetére való kötelező biztosítást* illetőleg is, mely éles ellentétben áll Anglia eddigi felfogásával, szakítást jelent a mult ez irányú hagyományaival és egyértelmű a biztosítási kényszer elvének gyakorlati elismerésével; sőt Angolország tovább megy még ebben és messzemenő — mintegy évi 120 millió korona — állami hozzájárulással oldotta meg e kérdést. Csupán szervezeti részében tér el az angol törvény a kontinentális államok berendezéseitől, a biztosítás végrehajtását az elismert munkásszervezetekre bízva. Érdekes kísérlet, mely azonban angol viszonyokat is feltételez; kísértse meg valaki ezt nálunk, mily felzudulást vonna ez maga után!

A legnagyobb alkotás a munkásbiztosítás terén az *új német birodalmi munkásbiztosítási törvény*, mely egyesítve összes munkásbiztosítási törvényeit egy egységes hatalmas kodex-szé, egyrészt kiterjesztette az eddigi betegség esetére való biztosítás körét még további 5,041.060 személyre, másrészt új biztosítási ágaként illesztette be e keretbe az özvegyek és árvák már említett kötelező biztosítását 14,844.822 személylyel és kereken évi 33 millió korona új birodalmi teher vállalásával. A német munkásbiztosítás eddig 1.073.5 millió K-val terhelte meg a német gazdasági életet; az új törvény 366 millió K újabb terhet jelent és ha hozzávesszük a *magántisztviselők nyugdíjára* vonatkozólag a birodalmi törvényhozás előtt fekvő törvényjavaslat terheit is: akkor a német munkásbiztosítás évenként 1.439.5 millió K terhet jelent, miből magára az államra, illetve a birodalomra kereken 103 millió korona esik évenként. Szinte elfogódva mondom ki ez összeget, mert önkéntelenül is arra gondolok, hogy *a Németbirodalom, mint állam, annyit fordít csak munkásbiztosításra, mint Magyarország egész közoktatására és közegészségére együttvéve*.

A betegség és baleset esetére való kötelező biztosítás elve újabb tért hódított *Norvégiában*, hol az eddigi balesetbiztosítás mellé *behozták a betegség esetére való biztosítást is*, még pedig állami hozzájárulással; *Hollandiában*, ahol egyrészt *kiterjesztették újabban a balesetbiztosítás*

körét, másrészt külön törvényben szigorították a balesetbejelentési köteleltséget; továbbá Szerbiában és Liechtenstein hercegségben, melyek új ipartörvényekben oldották meg a betegség és baleset esetére való biztosítás kérdését.

Még nagyobb mértékben hódít azonban az aggkor és rokkantság esetére való biztosítás. Az új francia törvényt már említettem, melyet sajátságos módon maga a munkásosztály nagy ellenszenvvel fogadott. Ennek egészen speciális okai voltak, melyek nem tartoznak ide. Ehhez csatlakozik Franciaországban egy másik törvény, mely a nagy vasúttársaságokat kötelezi, hogy alkalmazottaiknak aggkor esetében a törvényben megállapított minimumot nyujtsák, úgy, hogy most már Franciaországban az összes alkalmazottak, ideértve a mezőgazdasági lakosságot is, aggkor és rokkantság esetére biztosítva vannak.

Franciaország példáját követi Luxemburg is, ez a kis nagyhercegség, mely a szociális biztosítás terén elől jár, mely eddigi kötelező betegség és baleset esetére való biztosítását kiegészítette az aggkor és rokkantság esetére való kötelező biztosítással, természetesen állami hozzájárulással. Még Belgium és a kis Izland hoztak az utóbbi években törvényeket a munkásbiztosításról, előbbi a bányamunkásokra mondván ki a kötelező aggkorbiztosítást, utóbbi a tengerészek biztosításáról gondoskodva, állami hozzájárulással.

Ellenben Ausztria már nem hozhatta fedél alá a tervezett aggkor és rokkantság esetére szóló törvényjavaslatát és mindössze kölcsönösségi szerződések megkötésére alkotott magának törvényt; parlamenti viszonyai akadályozzák a széles alapokon nyugvó új biztosítási törvény elintézését, mely és ezt különösen kívánom hangsúlyozni, — miképpen az új német törvény is, — szervezeti rendelkezéseiben meglehetősen antiszociális. Mit szólnak volna hozzá a mi vezető munkásköreink, ha a mi munkásbiztosítási törvényünk ily alapra helyezkedett volna!

A munkásbiztosítási törvényhozást a munkanélküliség esetére való biztosítás egészíti ki. Még nem szerves törvények, még nem nagy elvek gyakorlati érvényesülésével, inkább csak sporadikus jelenségek, kisebb kísérletek, mint előfutárai későbbi alkotásoknak. Dániában és Svájc két kantonjában látjuk ezeket az újabb kísérleteket; amott az állam felhatalmazza a községeket — két külön törvényt hoz e célra, — hogy az eddigi maximális segélyeken túlmenően is adhassanak segélyeket, sőt állami segélyt is bocsát e célra rendelkezésükre; emitt Basel kanton állami pénztárt állít fel a munkanélküliek biztosítására, Genf kanton pedig állami segélyt nyújt az ezen biztosítással foglalkozó pénztáraknak.

Íme, mily élénk mozgás Európaszerte a munkásbiztosítás terén. És nálunk? Mi kimerülünk a külföld által ma legjobbnak elismert törvényünk és ezen alapuló intézményeink gáncsolásában, apróbb hiányok- és hibákért, melyek a törvényben kétségkívül megvannak és sürgős javítást, illetve pótlást igényelnek, az egész intézmény tekintélyét rontjuk le, új alkotásokat nem teremünk, de legalább megakasztjuk a meglévőnek megerősödését, a létező törvény végrehajtását. Elvégre ez is tevékenység! Aki jobbat nem tud alkotni, legalább a meglévőt rontja le.

A szociális politika anyagi részének egy második nagy csoportját a munkaviszony, munkaidő és bérviszonyok alkotják. Az európai törvényhozás e téren sem volt meddő az utolsó három évben. Még oly államoknál is jelentkeznek erre vonatkozó alkotások, melyeknek politikai viszonyai ez idő alatt bizony nem lehettek biztatók szociális alkotások számára: Törökország, Portugália és Spanyolország. Mindhárom állam egyebek között a sztrájkjogot szabályozta. Mindháromnak törvényeiben van egy közös vonás, az előzetes bejelentés kötelezettsége. Törökország általában követeli a bejelentést, melynek alapján kormányhatósági békéltetés van

előírva, mely ha sikerül, a megegyezés kötelező mindkét félre, ha nem sikerül, a sztrájk vagy kizárás meg van engedve; Portugáliában és Spanyolországban ez a kötelezettség csak a közművekre és közlekedési vállalatokra van előírva, inkább csak azért, hogy az államhatalom praeventív intézkedéseket tehessen.

Ipari döntő bíróságokat szervezett Belgium, míg Dánia a sztrájkot megelőző eljárást szabályozta és ennek kapcsán döntő bíróságot létesített a sztrájkok kitörése esetére; ugyanezt látjuk Svájc Waadt kantonjában, mely a békéltető eljárást az államtanácsra bízta. Már nem ennyire liberális Románia, mely csak az állami alkalmazottak egyesülési jogát szabályozta — ideértve az állami üzemeket is — kimondva a közhatóságok és azok üzemében alkalmazottakra nézve a teljes sztrájktilalmat.

A munkaviszony szabályozása terén még három államról kell megemlékezni: *Svájcról*, mely a kollektív szerződések ügyét szabályozta és ezzel egy újabb jelentős lépést tett a szociálpolitikában; *Ausztriáról*, mely a kereskedelmi alkalmazottak szolgálati viszonyait szabályozta, igen liberális alapon, meghonosítva a kötelező szabadságidőt is; végül *Németországról*, mely Elzász-Lotharingia bányatörvényét módosítva, újból szabályozta az alkalmazottak munkaviszonyát és a Németbirodalomban oly jól bevált munkásválasztmányok intézményét itt is meghonosította.

Kevesebb feljegyezni valót találunk az európai államok törvényhozásában a *munkaidő szabályozását* illetőleg. Az első helyet foglalja el ebben az iparban alkalmazott nők éjjeli munkájának tilalma, az 1905. évi berni nemzetközi egyezmény végrehajtása. *Ausztria, Belgium és Svédország* csatlakoznak azokhoz az államokhoz, melyek ezt a nemzetközi szerződést törvénybe iktatják és annak végrehajtására speciális viszonyaiknak megfelelő külön törvényeket hoztak.

A második helyet e részben a *kereskedelmi üzletek záróórájának törvényes szabályozása* képezi, melyre nézve *Ausztria, Dánia és Svédország* hoznak újabb törvényeket, biztosítva az alkalmazottaknak 11 órai éjjeli pihenőt, eltekintve a szabályozás egyéb humánus rendelkezéseitől. Ide tartozik még *Belgium és Spanyolország* új bányatörvénye, melyek a bányamunkások munkaidejét szabályozzák, kimondva, hogy a föld alatt dolgozó munkások maximális munkaideje napi 9 óra, a többi bányamunkásoké pedig 10 óra, amit egy másik belga törvény még azzal a rendelkezéssel egészít ki, hogy nők és gyermekek föld alatti munkára egyáltalán nem alkalmazhatók. Végül itt kell említést tennem *Lichtenstein* hercegség, *Norvégia* és *Szerbia* új ipartörvényeiről, melyek úgy a munkaviszonyt, mint a munkaidőt és munkabérvizonyokat többnyire a többi állam idevágó rendelkezéseinek megfelelően szabályozzák, felölelve a gyermekek, fiatal munkások és nők védelmét, valamint a felnőtt munkások normál-munkanapját is.

Még kevesebb az, amit az európai törvényhozás a *munkabérek* kérdésében az utolsó három évről felmutathat. Mindössze *Angolországban* látunk nagyobb szabású alkotást, a *bérminimumot némely iparágban szabályozó és külön bérhivatalokat felállító törvény* alakjában, oly kezdeményezés, melynek hordereje ma még át sem tekinthető, mely ha kedvező eredményeket fog felmutatni, alkalmas lesz arra, hogy az egész szociálpolitika munkásvédelmi részének egész új irányokat adjon.

Ami ezenkívül e téren történt, mindössze két francia törvény a munkabérek kifizetésének feltételeiről és a truck-rendszer tilalmáról; rendelkezések, melyekkel más államok törvényhozása régen megelőzte már Franciaországot; továbbá *Németország* egy speciális törvénye a *kálisóról*, melyben szabályozva a kálisó eladási feltételeit és árait, szabályozza egyúttal a kálisó-üzemek munkabéreit is. Helyes-e ennyire mélyen belenyulni a gazdasági életbe, mint ezt Németország ezzel a speciális tör-

vényével teszi, azzal nem akarok ma behatóbban foglalkozni, nem kritikát gyakorlok ma az egyes törvények fölött, csak regisztrálom azokat és ennek során, mint igen érdekes jelenségre, reá kell mutatnom erre a törvényre is.

Ezzel be is fejeztem volna rövid szemlém első csoportjának, a munkások anyagi helyzetével összefüggő törvényalkotásoknak rövid ismertetését. Szemlém második csoportjába azok az intézkedések tartoznak, melyek a *munkaerő kimelésére, a nők és gyermekek speciális védelmére és a munkásosztály egészségének megóvására* vonatkoznak.

A munkaerő lehető kimelését célozza a *vasárnapi munkaszünet*. Eddig csak a nagyobb iparral bíró államok tartották szükségesnek ezt kötelezőleg szabályozni, vagy pedig ott volt az rendezve, ahol az vallási alapon nyugodott. Most már a kisebb államok is követték a jó példát: *Görögország, Liechtenstein hercegség, Portugália és Románia* is törvényeket alkottak a vasárnapi vagy hetenként egy napi munkaszünet kötelezővé tételére. Nagy haladás ez már, maholnap nem lesz európai állam, hol az alkalmazottak hetenként legalább egy teljes szünnapot ne élvezzenek!

A *női és gyermekmunkára* vonatkozólag speciális törvényekkel csak *Belgium, Franciaország és Hollandia* gyarapították a szociálpolitikai alkotásokat, míg *Liechtenstein hercegség, Norvégia és Szerbia*, mint már említettem, általános ipari, illetve Norvégia gyári törvényeik keretében gondoskodtak a megfelelő védelemről. Belgium új törvénye az egészségtelen és nehezebb testi munkával járó üzemekből zárja ki a gyermekeket és nőket; ugyanezt teszi Hollandia csak a gyermekeket illetőleg, hogy így megóvják a jövő munkásnemzedéket; Franciaország ellenben az anyaság védelmére tesz az eddiginél továbbmenő intézkedéseket, midőn kötelezi a munkaadókat, hogy női alkalmazottaiknak szülés után nyolc heti szabadságot adjanak összes jogaik épségben tartásával, megfelelő kártérítésre kötelezve azt a munkaadót, aki ezen időn belül női munkását elbocsátja. E téren — sajnos — vajmi kevés történt még eddig Európaszerte, pedig itt kellett volna tulajdonképpen minden munkásvédelmet kezdeni, ez lenne igazi szociális politika, a szegény, keresetre szorult anyának megvédése a korai munkába állás súlyos egészségi hátrányai ellen!

Az egészségügy terén egyáltalán sokkal kevesebb történik törvényhozási téren, mintsem kívánatos lenne. Ez nem azt jelenti, hogy egyáltalán ily kevés történik, de az intézkedések legnagyobb része adminisztratív jellegű, mint ilyenek nem tartoznak a szemlém keretébe. Ami e téren törvényhozásilag történt, az két csoportba osztható: amaz intézkedésekre, melyek az egyes üzemágakban foglalkozó munkások egészségének megóvására vagy az egészségre ártalmas anyagok termelésére vonatkoznak, és azokra, melyek a lakásügyet szabályozzák. Az első csoportban látjuk *Ausztriát a fehér phosphornak a gyufagyártásban való eltiltásával*, az 1905. évi berni nemzetközi egyezmény idevágó rendelkezéseinek végrehajtása gyanánt; itt látjuk *Belgiumot és Franciaországot az ólomfehérnek a mázolóiparban való használatára vonatkozó tilalmi rendelkezéseivel*.

Ez az akció a nemzetközi munkásvédelmi szövetségből indult ki, csatlakoztak már hozzá az említett két államon kívül Angolország, Franciaország és Németország, kívánatos lenne, hogy mielőbb csatlakozzék a többi állam is; öldöklő méregről van itt szó, melynek pusztító hatásaitól meg kellene menteni a munkások ezreit.

Mialatt ez a speciális rendelkezés történik egy üzemág alkalmazottainak védelmére az említett két államban, *Svájc* egész lakosságának védelmére érdekében alkot törvényt az *absinth név alá eső italok gyártásának és forgalomba hozatalának tilalmáról*, oly intézkedés, mely az alkoholizmus elleni küzdelem körébe vág, mely a legveszedelmesebb italok egyikének pusztításaitól akarja megóvni az országot. Ahol nem használ már a társa-

dalmi akció, ahol a komoly intelmek a sivatagban elhangzó szó jellegével bírnak, ott előtérbe kell lépnie az államhatalom parancsszavának, tilalmi rendelkezéseinek. Vajon mikor kezdődik meg ez nálunk is az alkoholizmus nemzetrontó jelenségeivel szemben? Avagy az államkincstár néhány milliányi bevételi többlete fontosabb, mint a dolgozó társadalom ezreinek meg ezreinek és a jövő nemzedékek százazreinek megmentése? Mily kicsinyes szempontok, mely hiánya az igazi nemzeti politikának!

Egész lakosságának egészségügyét szolgálja *Bréma* város új lakástörvénye is, mely megállapítván az egészség követelményeit a lakásokkal szemben, állandó hatósági ellenőrzési közegeket rendszeresít több német államnak példájára, melyek már korábban alkottak eziránt törvényeket. A lakásügy, illetve lakásszükség enyhítésére tesznek intézkedéseket *Ausztria és Dánia*, előbbi államilag 16'5 millió koronát bocsátva rendelkezésre kislakások építésének előmozdítására, megengedve ez összeg ötszörösére terjedő állami garancia vállalását; utóbbi évi 400.000 K állami segílyt nyújtva községeknek és egyesületeknek munkásházak építésének előmozdítására, míg *Belgium* azt a közegészségi és erkölcsi szempontból súlyos jelenséget akarja orvosolni, mely a téglavetőknél — mint mindenütt, úgy ott is — mutatkozik az ott alkalmazottak elhelyezése tekintetében, midőn felhatalmazza a kormányt ennek a tűrhetetlen állapotnak rendeleti úton való szabályozására.

Kétségkívül nem sok, ami a lakásügy terén történt, de ismét sokkal több, mint amit mi teszünk, a székesfőváros közönségének intézkedéseit kivéve, némán szemlélve, miképen uzsoráztatik ki a legszegényebb néposztály és a teljesen védtelenül álló tisztviselőosztály a lakberek szinte példátlan emelkedése folytán. Azaz hogy mégis történik nálunk is valami. A túlsufolt lakások időnkinti hatósági kiürítése — közegészségi szempontból — tekintet nélkül arra, hogy az a szegény munkás kap-e másutt lakást, vagy ha kap, keresete futja-e arra? Elvégre ez is szociálpolitika!

Még csak két momentumára az európai szociális törvényhozásnak kívánok reámutatni és azzal végzek is túlhosszúra nyult szemlémmel.

Az egyik a *munkaközvetítés* hatósági szabályozása, a másik a *szociális törvények végrehajtásának ellenőrzése*.

A munkaközvetítés helyes megoldása egyike a legnehezebben megoldható szociális problémáknak. Nem mintha önmagában véve oly nehéz kérdés lenne, hanem azért, mert munkaadóknál és munkásoknál egyaránt hatalmi kérdés. Már pedig nincs oly kényes dolog, mint a hatalom, melyért oly sokan gyakran mindent képesek feláldozni. Még a politikában is. Azaz, hogy ott leginkább. Ehhez a kényes kérdéshez igen okosan nyúlt hozzá *Angolország* a munkaközvetítésről alkotott törvényével, mely a munkanélküliség kérdésében tett intézkedései kapcsán kötelezőleg írja elő *hatósági munkaközvetítő intézetek felállítását*. Egyelőre csak ezek felállítása kötelező, majd következik nemsokára ezek igénybe vételének kötelező volta, azaz a kizárólagos hatósági közvetítés, az egyedül lehető végleges megoldás. Majd ha a külföld azt is megcsinálja, akkor jó lesz nálunk is, mely a külföld utánzására van berendezve. Előljárni valamiben, ez nálunk legalább is szokatlan és célszerűtlen! De mindenesetre hálátlan.

Egy másik intézkedést *Svájcban* találunk, ahol az államszövetség törvényét hozott a munkaközvetítő kötelekek állami, kantonális és községi segílyezése tárgyában, míg a *Németbirodalom* csak az iránt intézkedett, ami a legtöbb államban — nálunk is — már régen törvény, t. i. hogy a munkaközvetítés iparszerű üzése hatósági engedélyhez köttetik.

Végül ami a végrehajtás ellenőrzését illeti, *Hollandia* és *Norvégia* szervezték újra iparfelügyeleti szolgálatukat, kiterjesztve azt az ipar szélesebb köreire.

Végére értem szemlémmek. Egy nemzetközi jellegű szerződést hagy-

tam utoljára: *Franciaország és Olaszország szerződését a gyermekek kölcsönös védelméről*. Egy szerződést, mely törvényes védelmet biztosít kölcsönösen a másik állam kötelékébe tartozó gyermekeknek és a társadalom kötelező felügyelete alá helyezi a másik állam jövő nemzedékét. Egy szerződést, mely fejlettebb szociális érzékről tesz tanúságot mindkét érdekelt államban, de amely egyúttal utat mutat a szociális politika jövő fejlődésére nézve.

Nincs más megoldás az emberiség védelmében, mint a nemzetközi megállapodások. Az emberiség közös érdekeiről van itt szó, melyek beilleszthetők a gazdasági versenybe. Sőt mennél szélesebb lesz az a kör, melyen az államok megértik egymást, annál szűkebb térre szorul a gazdasági verseny is. Ne a szervezetek legyenek nemzetközi, hanem a nemzeti szervezetek találkozzanak nemzetközi érintkezéseikben. Így válhatnak csak igazán hasznos tényezőkké. A szociális politika is csak nemzeti alapokon fejlődhetik minden állam saját belső viszonyai és igényei szerint. Nemzetközileg kell azután szabályozni az azonos védelmet, így adni meg azt az erőt a szociális politikának, mely közös érdeke az összes államoknak egyaránt.

Ebben az irányban kíván munkálni a nemzetközi törvényes munkásvédelem magyar egyesülete s ehhez a munkához hívjuk segítségül a komoly magyar társadalmat.

Az 1911. évi július hó 19-ikén kelt német-birodalmi biztosítási törvény.

A »Munkásügyi Szemle« számára írta dr. Stier-Somlo egyetemi tanár (Bonn).

3. A balesetbiztosítás reformja.

A *balesetbiztosítás* terén első sorban a biztosításra kötelezettek körének kiterjesztése érdemel figyelmet. Ez néhány csoporttal bővült, amelyek közül különösen kettőt kell kiemelni. Ezek: először az üzletszerű fuvarozási, háttas ló- és istállótartási üzemek, valamint, a vízi járműveket ide nem számítva, az elemi vagy állati erő által hajtott egyéb járművek, úgyszintén háttaslovak tartása. Ide kell sorolni az elemi erő által hajtott magánkocsikat, vitorlás és motoros csónakokat, lovagló- és kocsipályákat, lovagló- és kocsizó iskolákat, cirkusztulajdonosok üzezeit, valamint a mindennemű *lég-hajósokat*. Biztosítási kötelezettség alá jutottak továbbá másodsorban azok az üzemek is, amelyek árúk kezelésével foglalkoznak. Nemcsak a »raktárüzemeket« kell itt értenünk, hanem azokat a műveleteket is, amelyek az üzem kezeléséhez tartoznak és a nem biztosított eladási tevékenységgel közelebbi viszonyban állnak, mint az árúnak a raktárból való kiemelése, annak eladás céljából való bemutatása, az árú kezelése az eladási ténykedések alatt, az árúnak becsomagolás céljából való lemérése, lemérlegelése, begöngyölése és előkészítése, az árúnak a vevők részére átadása, az el nem adott, vagy nem alkalmas árúnak a raktárba való visszahelyezése stb.

Tapasztalatszerűleg ezeknél sem lehet kizártnak tekinteni a baleseti veszélyt, amely a raktár-üzemmel közeli rokonságot mutat. Azt azonban hibának tartom, hogy a R. V. O. a biztosítási kötelezettség kiterjesztését csak azokra a vállalatokra mondotta ki, amelyek a kis üzem körét meghaladják. Kis üzemben is történhetik ugyanis az említett tevékenységek valamelyikénél baleset. Kétségtelennek látszik tehát, hogy árúk raktározásával kapcsolatos fogyasztási szövetkezetek is kötelesek munkásaikat biztosítani. Eddig ez nem volt így, mert a szövetkezetek nem a kereskedelmi,

hanem a szövetkezeti cégjegyzékbe vannak bevezetve. Jövőre továbbá nemcsak a tulajdonképeni raktározási munkák, hanem a kereskedelmi vállalatokban előforduló hasonló munkák is bevonatnak, ellenben tovább is ki maradnak a biztosításból az irodai, pénztári és utazói tevékenységek. Új az a meghatározás is, hogy a belvízhajózási, tutajozási, révész- és kompüzemek nemcsak akkor esnek biztosítási kötelezettség alá, ha iparszerűleg úzik, hanem akkor is, ha a birodalom, valamely szövetséges állam, község, községi kötelék vagy más nyilvános testület kezeli. Ujjonnan felvették biztosításra kötelezett gyanánt az iparszerű haltenyésztést, tógazdaságot és jégtermelést, valamint a belvízi járművek tartását is. Végül biztosításra kötelezték a belvízhajózást és a szállítási, raktározási és pinceüzemet még abban az esetben is, ha nem iparszerűleg folytatják.

Mit kell biztosításra kötelezett gyárak alatt érteni, annak megállapítását megkísérelte már az ipari balesetbiztosítási törvény is, legutóbb érvényben volt szövegezésében (2. §.). E szabályok részbeni átvételével, mindenekelőtt pedig célszerű kibővítésükkel megállapítja a R. V. O., hogy gyárakként kell tekinteni első sorban azokat az üzemeket, amelyek tárgyak megmunkálásával vagy feldolgozásával iparszerűleg foglalkoznak és ehhez rendszerint legalább tíz munkást alkalmaznak; másodsor azokat, amelyek iparszerűleg robbanó anyagokat vagy tárgyakat gyártanak vagy feldolgoznak, vagy villamos erőt termelnek vagy továbbítanak; harmadszor azokat az üzemeket, amelyek nemcsak átmenetileg gőzkazánokat vagy elemi (vagy állati erő által mozgatott hajtóműveket alkalmaznak; negyedszer azokat az üzemeket, amelyeket a birodalmi biztosítási hivatal a gyárakkal egyenlő elbánás alá helyez (538. §.). Biztosítási kötelezettség alá esnek egyéb üzemek is, ha a biztosításra kötelezett üzemeknek lényeges alkatrészei vagy melléküzemei. Az 540. § néhány kivételt állapít meg a mezőgazdaság és a tengerhajózás javára. Az ipari balesetbiztosítás alá ugyanis nem esnek a melléküzemek jellegével bíró mezőgazdasági és tengerhajózási, valamint a tengeri balesetbiztosításra kötelezett egyéb üzemek (539–541., 1046., 1049. §§). A bizottság a tengerhajózást, amennyiben ez valamely ipari üzemnek melléküzeme, a tengeri balesetbiztosítási szakszövetkezethez utalta.

Félre nem ismerhető jelentősége van annak az újításnak, amely szerint az alapszabályok jövőben kiterjeszthetik a biztosítási kötelezettséget:

1. olyan üzemtulajdonosokra, akiknek évi munkakeresménye 3.000 márkát meg nem halad, vagy akik rendszerint nem alkalmaznak fizetéses biztosításra kötelezetteket, vagy legfeljebb két ilyen egyént alkalmaznak; ebbe a csoportba tartoznak az oly építkezések vállalkozói is, akik az építési munkát nem iparszerű építési üzem körében végzik;

2. az alkalmazott biztosításra kötelezettek számára való tekintet nélkül háziiparosokra, vagyis oly személyekre, akik saját üzemi telepeiken más iparúzóknak megbízásából és számlájára ipari termékeket állítanak elő és pedig tekintet nélkül alkalmazottaik számára. Ezeket a személyeket háziiparosokként kell tekinteni akkor is, ha a nyers- és segédanyagokat maguk szerzik be, valamint akkor is, ha átmenetileg saját számlájukra dolgoznak. Az 548. § azonban csak azokra a háziiparosokra vonatkozik, akik az 537., 538. §§-ban megjelölt és balesetbiztosításra kötelezett üzemek valamelyikének tulajdonosai.

3. Az alapszabályok kiterjeszthetik a balesetbiztosítási kötelezettséget az olyan üzemi tisztviselőkre, akiknek évi munkakeresménye az 5.000 márkát meghaladja.

Az önkéntes biztosítás terén az 553. § értelmében kimondhatják az alapszabályok, hogy az hatályát veszti, ha a járulékot felszólítás dacára sem fizetik meg, és hogy újabb bejelentés mindaddig hatálytalan, amíg a hátralékos járulékot meg nem fizették. Ezt a biztosítás teherviselőinek védelme érdekében tett rendelkezést helyeselni kell. A törvény különös

gondot fordít a magasabb díjazású rétegekre. A biztosítás kiterjed házi és más szolgálatokra is, amelyekkel a vállalkozó vagy annak megbízottja az olyan biztosítottakat foglalkoztatják, akik főként az üzemben vagy biztosított munkálatoknál vannak alkalmazva (546. §.). Sőt a vállalkozók, vagyis azok a személyek, akiknek számlájára megy az üzem, valamint belvizi hajókalauzok, akik iparukat saját számlájukra folytatják, önmagukat biztosítják balesetek következményei ellen, ha évi munkakeresményük 3.000 márkát meg nem halad, vagy ha rendszerint nem, vagy legfeljebb két díjazott biztosításra kötelezettek alkalmaznak. Az alapszabályok megengedhetik nekik az önkéntes biztosítást abban az esetben is, ha 3.000 márkát meghaladó évi munkakeresményük van, vagy ha rendszerint legalább 3 biztosításra kötelezett és díjazott egyént foglalkoztatnak. (550. §.) Figyelemre méltó, hogy bizonyos feltételekkel az üzemben foglalkozó házastárs önkéntes biztosítása is meg van engedve. Ebben az esetben a törvény a házastársat társvállalkozónak tekinti. (R. V. O. 551. §.)

Ebben az összefüggésben jelentősége van a betegségi biztosítás egyik határozmányának. (165. §. 2. bekezdés.) Észert ugyanis a rendszerinti évi munkakeresmény, és pedig fizetés, bér, vagy egyéb díjazás, 2.500 márkát nem haladhat meg. Ennek következtében az üzemi tisztviselőik, művezetők, (és műszaki egyének) a betegségi biztosítás körén kívül esnek, ha annál nagyobb a jövedelmük. Minthogy azonban ezek a személyek a reájuk nézve felállított 5.000 márka fizetési határon belül balesetbiztosítás alá esnek, a balesetet követő első 13 hétben való gyógyeljárás kérdése nincs kellőképpen megoldva. Betegségi biztosítási kötelezettség hiányában ugyanis ezekben az esetekben a szakszövetkezet a balesetről nem értesülhet idejekorán és ennek folytán a szükséges és különösen az orvosi intézkedéseket nem teheti meg. Ez nagy pénzügyi nehézséggel és károkkal jár a balesetbiztosítás teherviselőire. Másrészt éppen ezeket a jó rizikókat a betegségi biztosítás is nélkülözi.

A biztosítás tárgya annak a kárnak a megtérítése, amely testi sérülésből vagy halálesetből származik. A sérültnek vagy hozzátartozóinak nincs igénye, ha a balesetet szándékosan idézték elő. (555—556. §§.) Ez önként érthető. A bizottság azonban külön is hozzátette, hogy súlyos gondatlanság vagy tiltott eljárás sem zárja ki a kártalanítást. A bányarendőri rendelkezések megsértése sem tekinthető a törvény értelmében való oly vétségnek, amely a kártérítés egészbeni vagy részbeni megtagadását indokolhatná. Megfelelő határozmányt vettek fel a következő negyedik könyvbe is. Az 544. §. 2. bekezdése kimondja, hogy tiltott eljárás nem zárja ki az üzemi baleset megállapítását, az 557. §. pedig kimondja, hogy a sérülttől a kártalanítás egészben vagy részben megtagadható, ha a balesetet oly cselekmény elkövetése közben szenvedte, amely büntető bírósági ítélet szerint büntett vagy szándékos vétség, de amely gyanánt bányarendőri rendelkezések megsértése nem tekinthető. Nem könnyű ezekhez az újításokhoz állást foglalni. Szociálpolitikailag igen messzemenők ezek. Nyilvánvalóan azt a célt követték, hogy kizárják a biztosítottokra kedvezőtlen döntés létrejöttét, ha az gondatlanságra volna alapítható. Így azután még a súlyos gondatlanságot sem fogadták el kellő okul a törvény jótéteményeiből való kizárásra. Nem lehet ezt aggálytalannak tekinteni, épp oly kevéssé, mint a tilalomellenes cselekmény következményeinek kizárását sem. A tilalom ugyanis a munkaadótól ered, aki tagja a teherviselő szakszövetkezetnek és aki tehát a baleset költségeit akkor is kénytelen viselni, ha a munkás az ő, vagy képviselője parancsaival szemben ellenszegül és eközben sérült meg. Végre is azonban ez nem jogi kérdés, hanem a szociálpolitikai nagyobb vagy kisebb nagylelkűség kérdése.

A szolgáltatások között legfontosabb a járadék. Ezt ama keresmény alapján számítják, amelyet a sérült az üzemben az utolsó év folyamán

keresett. Amennyiben az évi munkakeresmény 1.800 márkát meghalad, azt csak $\frac{1}{3}$ részben kell számításba venni. (563. §.) Különös aggodalmakat kelt azonban az 564. §. Eszerint abban az esetben, ha a sérült a balesetet megelőző egész éven át az üzemben foglalkozott, évi munkakeresménye gyanánt a teljes munkanapra eső átlagos keresete 300-szorosát kell venni, amennyiben az évi munkakeresmény nem alakul legalább is hetenként megállapított összegekből. Ha a szokásos üzemmód nagyobb vagy kisebb számú munkanapot eredményez, úgy 300 helyett ezzel a számmal kell szorozni. Az 565. §. megállapítja, hogy ha a sérült a balesetet megelőzőleg még nem volt teljes éven át az üzemben alkalmazva, úgy évi munkakeresménye gyanánt a teljes munkanapra eső átlagos keresetének és foglalkozási napjai számának szorzatát kell tekinteni; az esztendőnek az üzemben szokásos többi munkanapjára nézve pedig amahhoz hozzá kell adni azt az átlagos keresetet, amelyet a hasonló minőségű és keresetképeségű biztosítottak ugyanaz alatt az idő alatt ugyanabban, vagy valamely hasonló szomszédos üzemben, teljes munkanapon kerestek. Eddig azoknál a biztosítottaknál, akik a baleset előtt még nem foglalkoztak teljes éven át az üzemben, a járadék kiszámításának alapjául hasonló munkásnak évi keresményét kellett venni. A gyakorlat, amennyire azt ismerem, azt mutatja, hogy újonnan alkalmazott munkások bérei alacsonyabbak, mint azoké a munkásokéi, akik már hosszabb idő óta dolgoztak az üzemben. Ha a már alkalmaztatása első évében balesetet szenvedett munkásnál a járadék megállapításának alapjául a hasonló minőségű munkás évi munkakeresményét veszik, a járadék valamivel magasabb lesz, mint amilyen egyébként volna. Ez tehát most már módosul. Átgályos azonban az is, hogy itt az 564. §. behozza a teljes munkanapot; az akkordszerződés gyakorisága ugyanis más szabályozást kívánna, valamint figyelembe kellene venni azokat az eseteket is, amelyekben a munkások mezőgazdasági mellékfoglalkozást űznek. Emellett lehetetlen előre megállapítani azt az óraszámot, amely a »teljes munkanap«-ot megállapítja. Ez okozza, hogy az 565., 566., 568. §§ e fogalom meghatározásánál tág teret engednek az egyéni önkénynek. Az 566. §. abban az esetben, ha az 565. §-ban megjelölt számítási mód kivihetetlen, évi munkakeresményi összeg gyanánt azt az összeget állapítja meg, amely az üzemben szokásos évi munkanapok számának és a sérült által az üzemben való foglalkozása alatt a teljes munkanapokon átlag szerzett keresményének szorzatából ered. Itt azonban arra kell gondolni, hogy az átlagos kereset az idénymunkáknál nagy ingadozásoknak van alávetve. A sérült tényleges munkakeresményének alapul vétele volna itt egyedül indokolt. Ha az évi munkanapoknak az üzemben szokásos száma oly csekély, hogy az üzemben foglalkozó személyek rendszerint más irányban is végeznek bér munkát, úgy az említett esetekben a 300 munkanapból hiányzó számú napokra hozzá kell adni az 565. vagy 566. §. szerint kiszámított összeghez az azon a helyen felnőtt munkások részére megállapított helyibért (Ortslohn). Az 567. §-t, amely ezt a határozmányt tartalmazza, szívesen fogadják mindazok a szakszövetkezetek, amelyek úgynevezett idénymunkák tulajdonosait számítják tagjaikul.

Ha a sérült csak óraszámra volt foglalkoztatva, úgy a teljes munkanapra eső átlagos keresetét nem szabad magasabb mértékben megállapítani, mint annak a hasonló minőségű munkásnak átlagos bérét, aki a teljes munkanapon foglalkozott. (568. §.) Az 570. §-ra vonatkozólag, amely szerint abban az esetben, ha a biztosított évi munkakeresménye nem éri el a felnőtt munkások helyibérének (Ortslohn) 300-szorosát, úgy ezt a 300-szorosát kell évi munkakeresmény gyanánt számítani, kérdéses marad, hogy a fiatalok munkások tekintetében nem kellett volna-e másként intézkedni. Az évi munkakeresmény kiszámítására vonatkozó határozmányokat egyébként megfelelőleg kell alkalmazni azokra a sérültekre, akik valamely biz-

tosításra kötelezett munkánál foglalkoztak, anélkül, hogy a biztosított üzemhez tartoztak volna (572. §.).

Fontos szabályt tartalmaz az eddigi ipari balesetbiztosítási törvény 12. §. 1. bekezdése 2. tételének kibővítése, az úgynevezett *táppénzkiegészítés* (Krankengeldzuschuss) tárgyában. Ezt a kiegészítést, amennyiben a sérültnek a 13. héten túl is kártalanításra van igénye, a szakszövetkezet, ellenkező esetben pedig a vállalkozó tartozik megtéríteni. A szövetkezet alapszabályai megállapíthatják, hogy a táppénzkiegészítést minden esetben a szakszövetkezet tartozik megtéríteni. Megfelelő alkalmazást nyer ez a szabály akkor is, ha a betegség esetére biztosított sérült az adott esetben betegségi segélyre nem tarthat igényt. Ennek a rendelkezésnek (576. §.) nem csekély lesz a kihatása a szavatossági biztosító társulatokra. Szakszövetkezeti oldalról különösen a megtérítési kötelezettségnek a vállalkozóról a szakszövetkezetre való áthárítását kifogásolják, bár ez a határozmány egyes balesetbiztosítási teherviselők kívánságainak megfelel. Arra mutatnak azonban, hogy a szakszövetkezetek túlnyomó számánál nem történik meg a szavatossági magánbiztosító társulatok tehermentesítése. Ezek újabban csaknem általában fedezetet nyújtanak a szavatosság esetére biztosított vállalkozóknak az ipari balesetbiztosítási törvény 12. §-ában megjelölt következmények ellen, vagyis megtérítik a vállalkozónak az általa fizetett táppénzkiegészítést. A birodalmi gyűlés bizottsága most már az úgynevezett táppénzkiegészítésre és a várakozási idő alatt esedékes egyéb szolgáltatásokra vonatkozó szabályokat is pontosan kiépítette. A szolgáltatás terhét leveszik az egyes üzemtulajdonosok válláról és áthárítják a szakszövetkezetekre, mindazokban az esetekben, amelyekben a baleset a várakozási idő leteltén túl általában kártalanítási kötelezettséget eredményez. Egyébként is kimondhatják az alapszabályok ezeknek a terheknek a szakszövetkezetekre való áthárítását. (579. és köv. §§.)

A R. V. O. továbbá a biztosított nőnek halála esetére járadékot állapít meg házasság előtt született vagy korábbi házasságából származó gyermekei javára és pedig abban az esetben is, ha az elhalt férjes nő volt. Eddig az ilyen gyermekeknek csak akkor volt jogigénye, ha anyjuk magában álló nő volt. A magános személy gyermekeinek járadékát abban az esetben is fizetni kell, ha az özvegyet újbóli férjhezmenetele esetén évi munkakeresményének $\frac{3}{5}$ -ével végkielégítik. (588., 589. §§.) Ez határozottan igen nagy lelkű rendszabály. Csak helyeselni lehet az 588. §. 2. bekezdésének azt a rendelkezését, amely baleseti halállal kimúlt nő házasság-előtti vagy korábbi házasságából származó gyermekei részére hozzátartozói járadékot állapít meg. Hiszen tényleg az ilyen gyermekeket is ugyanúgy eltartja a hátrahagyott férj, mint saját törvényes gyermekeit. Igen vitás lehet azonban a R. V. O. 613. §-ának rendelkezése. Ha a járadékra való igényjogosultság annak a hónapnak a folyamán megszűnik, amely hónapra a járadékot kiszolgáltatni kellett, úgy az igényjogosultat az arra a hónapra kijáró teljes összeg megilleti. Amíg a szakszövetkezetek ezt az újítást szociálisnak és humánusnak tekintik, viszont olyan véleményt is lehetett hallani, hogy nem indokolt az eddigi jogállapot megváltoztatása. Az eddigi jogállapot szerint az igényjogosultat az egész hónapra esedékes járadék csak akkor illette, ha a járadék már ki volt fizetve. *Lohmar* a *Zentralblatt der RV.* 1909. évfolyama 289. lapján így teszi fel a kérdést: »Miért kelljen például ama sérült hozzátartozóinak, aki valamely hónap 3-ik napján a kórházat teljesen gyógyultán elhagyja és aki tehát a hónap 4-ik napján ismét munkába lép és teljes bért keres, az egész hónapra járadékot kapniok, még akkor is, ha az még nincs kifizetve?« A válasz csak az lehet, hogy ezeknek a biztosítási szolgáltatásoknak tágítása ugyanazon a jogalapon nyugszik, amely többek között a tisztviselői jogban is kifejezésre jut, az úgynevezett kegyelmi hónap alakjában.

Helyeselni kell, hogy a baleset következtében elhalt özvegyének újbóli férjhezmenetele esetére végkielégítésképpen meghagyták az évi munkakeresmény $\frac{3}{5}$ -ét. (589. §.) Kétségtelenül tovább folynak azonban a gyermekjáradékok és ha 3 vagy több gyermek van, az egész hozzátartozói járadék változatlan marad. Az a javaslat, amelyet ezzel szemben tettek, hogy t. i. ez a kártalanítás leszállítottassék és csekélyebb végkielégítés állapítottassék meg, nem valami nagy szociális szellemről tesz bizonyosságot. Ha az üzemi baleset következtében elhaltak özvegyeit tényleg »jó partik« számába vesszük, ezt a groteszk jelenséget a törvényhozó bizvást figyelmen kívül hagyhatja.

Az elhalt felmenő rokonainak járadékára vonatkozó eddigi határozmányok, amint ezeket az ipari balesetbiztosítási törvény 18. és 20. §-ai tartalmazzák, továbbra is érvényben maradnak. Ezek az évi munkakeresmény $\frac{1}{5}$ -ét teszik, de csak addig járnak, amíg a segélyre szorultság fennáll (593. §. 1. bekezdés). Hangsúlyozták, hogy a gyakorlatban egyes esetekben mily nehéz a segélyre szorultság bizonyítása; e járadék csekélységére való tekintettel azonban nem lesz szabad túlságos nagy szigorft alkalmazni. Ha a felmenő ágon különböző fokú rokonok vannak, a szülők járadéka a nagyszülőkét megelőzi.

Új az a szabály, hogy valamely hozzátartozó kiválása esetén a többiek járadékát a megengedhető legmagasabb összegig fel kell emelni. (593. §. 2. bekezdés, 595. §. 2. bekezdés.)

Jövőben meg lesz engedve, hogy a szakszövetkezet a sérültet beleegyezésével és a biztosítási hivatal meghallgatása után megfelelő tőkével végkielégíthesse abban az esetben, ha a járadék a teljes járadék $\frac{1}{5}$ -e vagy ennél is kevesebb. (616. §.) Eddig csak $15\frac{0}{10}$ -ig menő járadékok jöhettek szóba. A javaslat a biztosított meghallgatását nem tervezte. Véleményem szerint a biztosított indítványát kellett volna előírni, mert megengedhetlennek tartom, hogy a jogosultat akaratan kívül is tőkével végkielégíteni lehessen. Egyébként a járadék az 559. §. értelmében addig, amíg a sérült a baleset következtében teljesen keresetképtelen, az évi munkakeresmény $\frac{2}{3}$ -át teszi (teljes járadék), amíg pedig részben keresetképtelen, a teljes járadéknak azt a részét, amely a keresetképeség csökkenése mértékének megfelel (részjáradék).

Szélső állásponton helytelenül állítják, hogy így a munkásnak magának kell viselnie a »kárnak« harmadrészét. Másrészt pedig a keresetképeségcsökkenésnek teljes kártalanítását kívánják. Nem gondolnak a pénzügyi nehézségekre és ép olyan kevéssé arra a veszélyes kísértésre sem, amelyet az eddigi munkakeresménynek teljesen megfelelő összeg megszerzésének lehetősége képviselne.

Elismerést érdemel a R. V. O. 560. §-ának új és pedig javításként jelentkező szövegezése: »Amíg a sérült a baleset következtében annyira tehetetlen, hogy idegen gondozás és ápolás nélkül nem lehet el, a járadékot megfelelőleg, de legfeljebb a teljes évi munkakeresmény erejéig fel kell emelni.« Ennek az a célja, hogy a tehetetlenség esetleg az olyan sérültek javára is, akik csak részben keresetképtelenek, megítélhető legyen, amíg annak feltételei fenforognak. Eddig csak oly sérülteknek ítélték oda a teljes évi munkakeresményt járadékképpen, akik nemcsak teljesen keresetképtelenekké, hanem annyira tehetetlenekké is váltak, hogy idegen ápolás és gondozás nélkül nem tudtak megenni.

Bővítették a kórházi ápolásra vonatkozó határozmányokat. Ha a sérültnek saját háztartása van, vagy ha családjának háztartásában él, úgy beleegyezése szükséges. Ez azonban nem szükségképi követelmény, ha 1. a sérülés természete a gyógykezelés vagy ellátás tekintetében olyan követelményekkel jár, amelyeknek a sérült családja körében nem lehet megfelelni, vagy 2. a betegség ragályos, vagy 3. a sérült ismételt szembe-

helyezkedett a kezelőorvos rendelkezéseivel, vagy 4. a sérült állapota vagy magatartása állandó megfigyelést igényel. Tizenhat évesnél idősebb kiskorúnál személyes beleegyezése is elegendő. (597. §.) Igen hasznos lett volna az 1. pontnak olyan kiegészítése, amely szerint a sérült beleegyezése ne legyen szükséges azokban az esetekben, amidőn a család körében csak a gyógyeredmény veszélyeztetésével vagy csökkentésével lehet az ápolás vagy kezelés követelményeinek megfelelni.

Új az a szabály is, amely szerint a 604. §. értelmében nemcsak a sérült indítványozhatja a gyógyeljárás újrafelvételét, hanem az a betegsegélyző pénztár is, amelyhez a sérült tartozik. Ha a betegsegélyző pénztárak, társládák, pótpénztárak, vagy a balesetbiztosítás teherviselői valamely sérültet gyógyintézetben helyeztek el, úgy az illető a gyógykezelés folyama alatt más gyógyintézetbe csak saját beleegyezésével vihető át. (605. §.) Az ipari balesetbiztosítási törvény 11. §-ának 3. bekezdése ugyanezt mondja és ezért nem igen érthető az a harc, amelyet a szakszövetkezetek e határozmány ellen kifejtettek. Mindenesetre lehetett volna a betegsegélyző pénztárakat kötelezni, hogy a beteget olyan intézetbe szállítsák át, amely annak helyreállítását jobban biztosítja. A sérült tartózkodási helyére illetékes biztosítási hivatal egyébként pótolhatja a sérült beleegyezését, amint ezt eddig a tartózkodási helyre illetékes alsófokú közigazgatási hatóság pótolhatta. (605. §. 2-ik bekezdés.)

Már az eddigi jogban is nehezen megoldható kérdés volt a *kis járadékok* fizetése. Ezek ugyanis csak legkisebb mérvben járulnak hozzá az élet fentartásához, ennek következtében tehát a járadékosokra nézve anyagilag számottevő jelentőségük nincs, ellenben azok nagyrészt ürügyként használják ezeket a kis járadékokat a teljes munkaképesség kitolására. A híres járadékysteria ebbe is belejátszik. A tervezet azt javasolta, hogy a 20%-ig terjedő járadékokat előre meghatározott időre lehessen megállapítani. Erre nézve a keresetképeség-csökkenésnek valószínű tartama lett volna irányadó. Ez az időbeli korlátozás jogorvoslattal megtámadható nem lett volna. Ha pedig a baleset által okozott keresetképeség-csökkenés az előre meghatározott időn keresztül fenmarad, a sérült járadékának újból való megállapítását kérhesse.

A birodalmi gyűlés bizottsága helyeselte, hogy a kis járadékok — csunya kifejezéssel »Schnapsjáraadékok« — megszüntetésére irányuló szándék a tervezetben nem nyert megvalósulást. Az említett bizottság a legkisebb járadékokat ugyanolyan elbánásban kívánta részesíteni, mint a többieket. De még messzebb ment. A birodalmi gyűlésen kívül azt állították, hogy az említett határozmányok célja az volna, hogy a szakszövetkezetek a biztosítottak hátrányára tehermentesíttessenek.

Már előbb kijelentettem, hogy ha ezt a hatást célozták volna, úgy az említett rendelkezések ellen tiltakozni kellene és biztosítékot kellene teremteni arra, hogy a rövidített járadékmegállapítási eljárás szerint lehessen eljárni, nehogy éppen a kis járadékok miatt az érdekelt körökben még nagyobb elégedetlenség keletkezzék az úgynevezett járadékleszorítás (Rentenquetschen) ellen. Végül a birodalmi gyűlés bizottsága egyszerűen törölte azokat a szakaszokat, amelyek lehetővé tették, hogy kis járadékok időlegesen és pedig az időbeli korlátozásnak jogorvoslati úton való megtámadhatlanságával állapíttassanak meg. Törölte pedig azért, mert a korlátozás a munkások kárára nyerhetne alkalmazást, vagy legalább is ezáltal bizalmatlanság keletkezhetnék.

Most ez a szabály: Ha valamely sérült járadéka a teljes járadék $\frac{1}{5}$ -ét teszi vagy ennél is kevesebb, a szövetkezet az ő beleegyezésével és a biztosítási hivatal meghallgatása után egy évi járadék összegének megfelelő tőkével végkielégítheti (616. §.).

Az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár betegedési anyagának statisztikai értékesítése.

(Befejező közlemény.)

Írta: **dr. Pikler J. Gyula**, a fővárosi statisztikai hivatal aligazgatója.

Bizonyos egyszerűbb kimutatásokra azonban úgy biztosítástechnikai, mint orvosi szempontból pénztárankint is szükség van. Ezen kimutatások tehát addig volnának elkészítendőek, míg az anyag még pénztáranként fekszik és csak azután lehetne összekeverni az egyes pénztárak anyagát és átmenni az országos kimutatásokra.

Orvosi szempontból tudni kívánjuk pénztáranként az előfordult fontosabb betegségeket. Ez a kimutatás nagyértékű adat a betegségek földrajzi eloszlása szempontjából, de biztosítástechnikai szempontból is fontos tudni, hogy az egyes pénztáraknál mely betegedések és mely kórismék szerepelnek.

Egyelőre a következő 37 betegség gyakorisága volna kimutatandó pénztáranként:

Hasi hagymáz	Egyiptomi szembaj	Tüdőtágulás
Váltóláz	Izomcsúz	Gyomorhurut
Influenza	Izületi csúz	Bélhurut
Gyermekágyi láz	Rák	Májsorvadás
Mandulalob	Ólommérgezés	Epekő
Gennyvérűség	Higanymérgezés	Veselob
Lépfene	Phosphormérgezés	Elvetelés
Takonykór	Egyéb ipari mérgezések	Művi izzag
Kankó	Szervi szivbaj	Kötőszövetlob
Lágy fekély	Ütérmeszesedés	Tályog
Bujakór	Hörghurut és hurutos	Baleset
Tüdővész	tüdőlob	Verekedés.
Egyéb gümös bajok	Tüdőlob	

V. A feldolgozás előfeltételei.

A feldolgozásnak, amelyet az eddigiekben megbeszéltünk, illetve az eredmények használhatóságának bizonyos előfeltételei vannak, amelyek nélkül a nyert adatok holt számoknak értéktelen, semmire fel nem használható tömegei.

E feltételek:

1. Az anyag teljessége és helyessége.

Hogy az eddigi adatszolgáltatás mennyi és milyen hibában szenvedett, azt az 1909-iki jelentés teljes objektivitással és nyíltsággal állapítja meg. Az 1909-iki jelentés 288-ik oldalának tanúsága szerint az 1909-iki anyag sem teljes, sem helyes nem volt és így alig érdemelte meg a behatóbb, szakszerű feldolgozást. A jelentés említett részének tanúsága szerint a betegedések 10⁰/₀-áról nem érkezett be statisztikai lap s a beérkezett lapokra vezetett adatok részben oly hiányosan és hibásan közöltettek, hogy azoknak pótlása és kiigazítása lehetetlennek bizonyult. A budapesti pénztárnál hiányzott 18.000 lap és 92.410 táppénzes nap. A beérkezett anyagban születési év, napibérosztály, foglalkozás és kórisme sok esetben hiányoztak vagy hibásan közöltettek (így a kor az esetek 64⁰/₀-ában ismeretlen volt), egyes pénztáraknál az ismeretlen korúak száma 50⁰/₀-ra rugott. A »táppénz« rovatba oly adatok vitettek be, amelyek a statisztikai lapra egyáltalán nem tartoznak (291. old.). Teljesen osztom a jelentésnek azon véleményét, hogy az állapotok orvoslásának első feltétele, hogy az anyag ne az egész évről egyszerre, hanem havonként szolgáltatassék be, ami

által annak átvizsgálása és a netalán szükséges pótlások eszközlése is megkönnyítenék. Amíg azonban az anyag mennyiségre és minőségre nézve annyira hiányos, addig az behatóbb feldolgozásra még alig érdemes, a feldolgozás legfeljebb arra szolgálna, hogy technikai tapasztalatokat gyűjtsünk és némi tájékozódást szerezzünk az elérhető eredmények természetéről.

2. A feldolgozás által nyert adatok felhasználhatóságának másik előfeltétele azon *tömeg ismerete, amelyből a betegedések kikerültek*. Mint az évi jelentésből látjuk és mint az O. M. B. pénztárnál nyert felvilágosításokból is meggyőződhettem, úgy a tagok száma, mint azoknak megoszlása kor és foglalkozás szerint teljesen ismeretlen. A tagok számának a miniszteri rendelet szerint vezetett egyéni lapokból kellene rovincsolás által kikerülnie és ily rovincsolásnak véleményem szerint legalább kétszer évenként (a tapasztalat szerint legnagyobb és legkisebb tagállomány idején) kellene megejtetni, de ezidőszerint rovincsolás nem történik, sőt valószínűleg az egyéni lapok sem vezetnek mindenütt.¹⁾ Semmi támpontunk nincsen tehát arra nézve, hogy az előírás (Fortschreibung) által nyert tagszám hol és mennyire tér el a valódi tagszámtól. Nem lévén biztos tagszámunk, nem tudjuk a betegedéseket mihez viszonyítani, és ha még itt van valamelyes, bár megbízhatlan adatunk, minden tájékozódásunk megszűnik, midőn a foglalkozás vagy kor szerinti megoszlásról van szó. Arról semmi, még csak hozzávetőleges adatunk sincs, hány asztalos, szabó, kovács stb. stb. van a tagok közt, sem arról, hány 20—25—30 stb. éves, úgy, hogy a betegedéseknek foglalkozás és kor szerinti feldolgozásából nyert adatok viszonyítási alap hiányában holt, értékesíthetlen számok, amelyeket — ut videatur aliquid fecisse — $\frac{0}{0}$ -okra lehet átszámítani, de ezen $\frac{0}{0}$ számok az élőtömeg ismerete nélkül tovább sem mondanak semmit és sem gyakorlati, sem tudományos utbaigazítást semmire sem adnak.

A behatóbb feldolgozás másik előfeltétele tehát, hogy a taglétszám és a tagok megoszlása a) foglalkozás és azon belül kor, b) foglalkozás és napibérosztály szerint pénztáranként az egyéni lapok egyszerű feldolgozása által legalább kétszer évenként megállapíttassék.

Ehhez az előfeltételhez annál inkább ragaszkodhatunk, mert a pénztárnak egyébként is sok, fontos érdeke fűződik ahhoz, tudni, hogy hány tagja van és hogy a tagszám hogyan oszlik meg kor, foglalkozás és napibérosztály szerint.

3. Nem hagyható továbbá említés nélkül a szakszerű vezetés állandóságának fontossága. Ha a fentiekben kifejtett igénytelen orvosstatisztikai tervezet még oly tökéletes volna is, akkor is csak első kísérletnek volna tekinthető.

Évekig tart, míg ily óriási anyagnál a tapasztalatok alapján a gyakorlati kivitel minden részlete tisztázódik és megállapodik és ez csak lehetőleg ugyanegy kézben maradó, szakszerű vezetés mellett lehetséges. A szakszerű vezetés és éveken át folytatott megfigyelés dolga azután, az eredményeket is tanulmányozni és a feldolgozást a nyert tapasztalatok alapján technikai és tartalmi tekintetben egyik vagy másik irányban kiegészíteni, egyúttal tekintettel lenni arra is, hogy évről-évre ugyanúgy ismétlődő és így végleg megállapított és kétségtelen eredmények után ne történjék évről-évre újabb fáradságos és költséges kutatás, hogy tehát a feldolgozás ne legyen évek hosszú során át mindig ugyanaz, ne merevedjék mind érdektelenebbé váló sablonná, hanem hogy céltudatos és eleven fejlődést mutasson.

¹⁾ A jelentés 39 old. szerint: van helyi szerv, amely oly siralmas állapotban van, hogy még a könyvelés alapfogalmaival sincsen tisztában. A 40-ik oldal szerint a tagnyilvántartás sok helyen tarthatatlan állapotba került.

B) A baleseti lapok feldolgozása.

A baleset-bejelentési lap feldolgozására vonatkozólag orvosstatisztikai szempontból általában ugyanazon kívánalmak támasztandók, mint a betegedési statisztikánál és pedig I. új kimutatások felvétele mutatkozik szükségesnek és II. az egyes szempontok az eddiginél nagyobb terjedelemben részletezendők.

I. Ajánlatos új kimutatások.

Az eddigi feldolgozás nem öleli fel az orvosi szempontból kívánatos következő kombinációkat: 1. a sérülés minősége kombinálva a kórtartalommal; 2. a sérülés minősége kombinálva a táppénzzel; 3. a sérülés minősége kombinálva a következménnyel; 4. a sérülés minősége kombinálva a kártalanítási összeggel; 5. a baleset következménye kombinálva a kártalanítási összeggel.

Ezek felveendőik volnának, hogy megtudjuk, hogy az egyes balesetek (törés, zúzódás, metszett, zúzott seb, égés stb.): 1. átlag mennyi gyógyulási időt vettek igénybe, 2. mennyi táppénzt emésztettek fel, 3. hogyan végződtek, ideiglenes vagy állandó munkaképtelenséggel, vagy esetleg halállal és hogy 4. a különféle sérülésekért és 5. azok különféle következményeiért milyen kártalanítási összegek voltak kifizetendőik.

Az alkoholra vonatkozó kérdés, amely a baleseti bárcán praecise van feltéve (19-ik kérdés: hány esetben volt a sérült nagyfokú alkoholista, vagy abstinens), de nincs értékesítve, szintén feldolgozandó volna, bár meg kell engednünk, hogy könnyen érthető okoknál fogva éppen a baleseteknél a bemondások őszintesége kétséges. Hasonlóképpen nincs értékesítve a 11-ik kérdőpont sem (hány órája dolgozott a sérült a sérülés elszívésekor?) és a 22-ik kérdőpont (testi fogyatkozások). Ezen adatok is be volnának vonandók a feldolgozásba.

Ezen új kombinációknak azonban csak akkor van értékük, ha az egyes szempontok az eddiginél sokkal behatóbban részleteztetnek.

II. Az egyes szempontok részletezése.

1. *A sérülés minősége* (baleset módja). Orvosi szempontból legfontosabb a sérülés minőségének kérdése. E kérdőpont az 1909-iki jelentésben csak a 10. mellékletben szerepel és pedig a következő részletezéssel: égés vagy robbanás 1.209, vágás 3.318, zúzódás 9.653, törés 1.094, mérgezés 25, megfulladás 41, egyéb 3.980, ismeretlen 757 eset.

E részletezés orvosi szempontból elégtelen, de biztosítástechnikai szempontból is ennél többet kell tudnia a pénztárnak a sérülések neméről, hogy a különféle sérülések viselkedése tanulmányozható legyen. Nem elégedhetünk meg tehát azzal, hogy ugyanegy rovatban szerepeljen, tehát ugyanoly súllyal essék latba, mint »törés« egy kéz- vagy lábujjpercnek néhány nap alatt gyógyuló fedett törése és pl. az alkarnak vagy a combnak vagy mindkét alszárcsontnak több helyen történt, hónapokra terjedő munkaképtelenséget okozó, nyílt törése. Ugyanez áll a 9.653 zúzódásra, amely rovatban egyformán szerepelnek könnyű esetek és kiterjedt nyílt sérülések, ugyanez áll a »vágás«-okra és az 1.209 égésre és robbanásra és végül nem kielégítő ez a részletezés már csak azért sem, mert az esetek $\frac{1}{5}$ része (3.980 eset) mint »egyéb«, tehát értékesíthetetlen módon van kimutatva (valószínűleg ebben a rovatban vannak az »idegen testek« által okozott munkaképtelenségek is). Ehhez járul még 757 ismeretlen, amelyekkel együtt az eseteknek 24%-a értékesíthetetlen.

A nomenclaturára kiterjedésére nézve ugyanaz áll, amit a betegségek részletezéséről mondtunk. Ez a nomenclatura sem állapítható meg az anyag ismerete nélkül előre, hanem ismernünk kell minden előfordult esetet és e kimutatás alapján állapíthatja meg csak az orvosi szakosztály, hogy

mely esetek veendőik fel külön rovatképen a kombinált táblákba és melyek foglalandók össze gyűjtőnevek alá (»egyéb törés«, »egyéb zúzódás« stb.). Felrészletezendő tehát orvosi vezetés alatt az anyag a *sérült testrész* és minden egyes testrésznél a *sérülés neme* (égett, vágott, metszett, zúzott seb, fedett zúzódás, fedett törés, nyílt törés stb.) szerint, úgy, hogy az anyag ez irányban teljesen kimerítendő (tehát »egyéb« rovatok teljes mellőzésével). Az így létrejövő »legrészletesebb balesettábla« alapján (amely épp úgy, mint a »legrészletesebb betegségi tábla«) teljes terjedelmében közöltetik az évi jelentésben, állapítja meg az orvosi szakosztály a fontosság vagy gyakoriság tekintetbe vételével a feldolgozási táblákba felveendő rovatokat.

2. *A baleset következménye* (kórtartam, állandó keresetképtelenség). Az eddigi részletezés (10. melléklet) a következő: a) ideiglenes keresetképtelenség, b) állandó keresetképtelenség: 1. részleges, 2. teljes, c) halál. Az ideiglenes keresetképtelenség (19.188 eset) tovább van részletezve (évi jelentés 11. melléklet) tartam szerint, de az állandó részleges munkaképtelenség további részletezése aszerint, hogy hány esetben volt a beállott részletes keresetképtelenség 10—20—30 stb. %-os, teljesen hiányzik. Az állandó részletes keresetképtelenség tehát felrészletezendő %-ok szerint, hogy megtudhassuk, hányszor fordult elő mindegyik % szám és kombinálva a sérülés módjával, megtudhassuk azt is, hányszor végződött egyik vagy másik fajta sérülés (különböző testrészek törései stb.) 10—20—30 stb. %-os állandó munkaképtelenséggel, teljes munkaképtelenséggel vagy halállal.

A kórtartam részletezése ugyanazon skála szerint történhetné, mint a betegségek kórtartamának részletezése. Míg azonban a betegségeknel megelégedtünk azzal, hogy a kórtartam *egyelőre* ne skálában (hány 1—2—3 stb. napig tartó eset), hanem minden betegségnél csak egy összegben mutattassék ki, addig itt okvetlen szükséges, hogy a kórtartam minden egyes sérülési módnál skálában dolgoztassék fel. A kórtartamba természetesen itt is beszámítandó a kórházi tartózkodás is.

A tárgyalt szempontok feldolgozásának témáját a következő tábla mutatja.

A sérülés módja (minősége)	Összes táppénz	A baleset következménye																		
		Ideigl. m. képtelens.					Állandó munkaképtelenség					Összesen								
		Kórtart. napokban (inclus. kórh. tart.)					Részleges			Teljes	Halál									
							10—20%	20—30%	..stb. %											
4—5	6—7	8—10	10—14	stb.	Eset	Évi kár-talanítás	Eset	Évi kár-talanítás	Eset	Évi kár-talanítás	Eset	Évi kár-talanítás	Eset	Évi kár-talanítás	Eset	Évi kár-talanítás				
1. Zúzódás fedett																				
Jobb kéz ujjai																				
Bal kéz ujjai ...																				
Jobb kézfej ...																				
stb.																				

E feldolgozás aránylag egyszerű és kevésbé költséges, orvosi szempontból nélkülözhetlen és nagyon értékes.

3. *Üzemcsoportok*. Az üzemcsoportnak 24 gyűjtőneves rovat alatti kimutatása ellen ugyanazon kifogások merülnek fel, mint amelyeket a betegségi statisztika idevágó fejezetében megemlítettünk. Nemcsak speciális orvosi, hanem pénztári szempontból is többet kell tudnunk az egyes foglalkozásokról és üzemekről és azok baleseti veszélyeztettségéről és ezért kívánatos, hogy a *XXIV. üzemcsoporton belül* az egyes foglalkozások vagy üzemek részletesebben mutattassanak ki. A részletezés talán szűkebb

határok közé szorítható, mint a betegségeknel, de az egyes foglalkozások és üzemek elfordulási gyakoriságának ismerete nélkül a névsor itt sem állapítható meg előzetesen.

4. A balesetre alkalmas adó üzemi berendezések. Orvosi szempontból e kérdés alárendeltebb érdekű, mert orvosi szempontból legtöbbször közömbös, vajjon ugyanazon fajta sérülést, pl. egy fedett alkartörést, motorikus vagy nem motorikus erővel hajtott gép okozta-e. De bármely szempont kívánja a részletezést, az mindenesetre annyira kibővítendő volna, hogy ne az »egyéb« rovat legyen a legnagyobb. (E rovatba jut most 7.264 eset = 36⁰/₀.)

III. Megjegyzések az eddig közölt kimutatásokra.

A balesetek eddig közölt kimutatásai a következők:

száma	Melléklet tartalma	Megjegyzés
8	Üzemcsoport és a sérült neme. ...	Érdekes volna kimutatni, hogy az éjjeli munka mennyire növeli a sérülés előfordulásának valószínűségét, de ehhez tudnunk kellene a dolgozók számát; a sérültek <i>absolut</i> száma mindenesetre kevesebb éjjel, mikor kevesebb ember dolgozik. A balesetbárca egyik kérdőpontja erre vonatkozik ugyan, de nehezen értékesíthető.
»	és napszaka ...	
»	és vasár- és ünnepnap ...	
»	és naptári hó ...	
	és a sérült keresetéből élő családtagok száma ...	Ha különös érdek nem kívánja, úgy a családtagok száma nem üzemcsoportonként volna kimutatandó, hanem a sérülés következményével (ideiglenes és pedig hány % ⁰ -os vagy teljes keresetképtelenség) kombinálva.
10	Üzemcsoport és nem ...	Már megvan a 8-ik mellékletben. Részletesebben megvan a következő, 11-ik mellékletben. Jobban részletezendő.
»	és két kor ...	
»	és üzemi berendezés és baleset módja ...	
»	és baleset következménye ...	
11	Üzemcsoport és 13 kor ...	—
»	és táppénztartam és halál ...	—
»	és táppénz és kórházi költség ...	—
»	és temetkezési segély ...	—
12	Üzemcsoport és pénztár ...	—
13	» és országrész ...	—
31a	Üzemcsoport és kor és kártalanítási összeg ...	Összevonása az előbbinek. A kártalanítási összeg talán nem csak egy összegben kellene, hanem skálában [hány 100-200 stb. koronás eset, esetleg kombinálva a baleset következményével (% ⁰ -os munkaképtelenség)].
b	Ugyanaz a halálozásokról ...	

Szociálpolitikai tanfolyam. A Munkásügyi Szemle december 10-én megjelent számában közöltük a NÉPMŰVELŐ TÁRSASÁG által rendezet SZOCIÁLPOLITIKAI TANFOLYAM célját és programját. E közleményünket külön levonatban is kiadtuk s díjtalanul megküldjük mindazoknak, akik e tanfolyam iránt érdeklődnek. Olvasóinkat külön is felkérjük, hogy ezen első szociálpolitikai tanfolyam látogatása érdekében hathatós tevékenységet kifejteni sziveskedjenek.

A 12 előadás tandíja 5 korona. Egyes előadás (2 óra) tandíja 50 fillér. Az egész tanfolyamra szóló belépőjegyeket a Rózsavölgyi és Társa cégnél (IV., Kristóftér 3. sz.) és a Munkásügyi Szemle kiadóhivatalában (VII., Rózsa-utca 29. sz.) december 20-tól kezdve árúsítják. Egyes előadásokra jegyet az előadást megelőző órában a tanfolyam helyszínén lehet kapni.

SZEMLE.
MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.**Az Országos Pénztár közgyűlése.**

Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár 1911. évi december hó 15—17-ik napján tartotta meg ez évi rendes közgyűlését, amelyen 526 küldött jelent meg. A nyomtatásban megjelent 1910. évi jelentést elfogadták a részletes tárgyalás alapjául és utasították a vezetőséget, hogy ezentúl a közgyűlést az év első felére hívja egybe. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatalnak a 7 napos járulékkivetésre vonatkozó határozatát tudomásul vették, de tiltakozott a közgyűlés az ellen, mintha ez a járulékszedési rendszer a járulékszázalék felemelésével volna azonos. 1912 június 30-a után az 5-nél több alkalmazottat nem foglalkoztató munkaadók is 7 napra lesznek kötelesek a 3%-os járulékokat fizetni. A kerületi pénztárak járulékbahajtásának eredményesebbé tévése végett követelte a közgyűlés a községeknek a betegség esetére való biztosítás helyi közvetítésébe a törvény rendelkezése alapján miniszteri rendelettel leendő bevonását és elhatározta, hogy a rendelet kibocsátása végett felír a kormányhoz.

Hosszabb vita után a közgyűlés az 1910. évi zárószámadásra és az egész évi működésre az igazgatóságnak és a felügyelőbizottságnak a fölmentvényt megadta és elrendelte, hogy a 740.538 K 22 fillér kezelési hiány a múlt évi hiánnyal külön számlán kezeltessek, amíg a következő években várható jövedelmi többletből a hiányt fedezhetik. Tudomásul vették, hogy a központi igazgatás kiadása 1910-ben 813.275 K 36 f. volt, továbbá, hogy az igazgatóság felhatalmazást adott arra, hogy a balesetbiztosítással kapcsolatos, a rendelkezésre bocsátott hitelben fedezetet nem találó szükségletek az adott hitelen túlmenőleg is fedeztessenek. A hitel túllépéseért a közgyűlés a fölmentvényt megadta. Egyben tudomásul vette, hogy a múlt évi közgyűlésnek azt a határozatát, amely szerint a központi igazgatás költségeinek megtérítése iránt az államkincstár ellen per indíttassék, az igazgatóság nem fogantatosította, sőt a múlt közgyűlés e határozatának végrehajtásától a közgyűlés eltekintett és az állam által nem vállalt központi költségeknek elszámolását tudomásul vette. E határozattal megmaradt az az anomália, amelyet lapunk ez évi 22. számában szóvá tettünk, hogy t. i. az Országos Pénztár az államot felmenti ama törvényes kötelezettsége alól, amely szerint az igazgatás költségeit fedezni köteles, és a segélyezésére szánt összeget fordítja igazgatási költségekre. A közgyűlés tudomásul vette azt is, hogy a betegségélyezési tartalékalap egy része értékpapirokban van elhelyezve, többi része pedig be nem folyt, és hogy a balesetbiztosítási tartalékalap elszámolása az 1907—1910. évi járulékkirovás alapján befolyó összegekből fog történni. Felhatalmazást nyert az igazgatóság a tartalékalapnak előnyös pénzügyi megoldás vagy pénzügyi szükség esetén leendő felhasználására. Az 1911. évi igazgatási költségeknek az állam által nem vállalt részének az 1911. évi kezelési költségek terhére való elszámolására szintén felhatalmazták az igazgatóságot.

Az 1912. évi költségelőirányzatot a közgyűlés elfogadta és az államkincstár által nem fedezendő szükségletnek ugyancsak a kezelési költség számla terhére leendő elszámolását elrendelte. Elfogadták az 1912. évi költségvetést is, amelyet az Országos Pénztár és a helyi szervek 1912. évi költségvetése alapján állítottak egybe. A szükséges forgótőke megszerzése céljából kért 1,600.000 K kamatmentes államkölcsönt a kormány nem engedélyezte, miért is az Országos Pénztár a Magyar Általános Hitelbanktól 1,600.000 K folyószámla-hitelt vett igénybe. Ezt a közgyűlés tudomásul vette, úgyszintén azt is, hogy a kölcsönvett összeget 1912. évi április hó 30-áig kell visszatéríteni.

A kerületi pénztárak székházainak és rendelőintézeteinek építésére, gyógy- és üdülőhelyek létesítésére a múlt közgyűlésen engedélyezett 4¹/₂ millió K kölcsönnek 6 millióra való felemelését javasolta az igazgatóság. A közgyűlés ezt a javaslatot elfogadta. Az Országos Pénztár székházépítése tárgyában a múlt évi közgyűlésen hozott határozatot azzal a módosítással tartották fenn, hogy az igénybe veendő alapterületnek megállapítását az igazgatóságra bízták, de az alap-

terület haszon-négyzetmétere után fizetendő törlesztési részletek az ugyanakkora területességért fizetett bér összegét nem haladhatják túl.

Az autonóm szervek kiegészítése céljából a szükséges választásokat megajtották, majd a budapesti kerületi pénztár székházépítése ügyében elhatározták, hogy a budapesti pénztár által a fővárostól megszerzett ingatlant az Országos Pénztár forgalmi értékben veszi meg és arra az ingatlanra építi fel a budapesti pénztár házát az Országos Pénztár számlájára.

Az igazgatóságnak azt a határozatát, amelyvel kimondta, hogy azon választott bírósági ítéletek, amelyek az igazgatóság határozatát a sérült javára változtatják meg, nem felelbezhettek meg, — tudomásul vették.

A fiumei kerületi pénztárra áthárult balesetbiztosítási kötvények kérdésében felhatalmazta a közgyűlés az igazgatóságot, hogy a pénztár és az egyes biztosító társaságok között létrejövő és a pénztár anyagi megterhelése szempontjából méltányosnak mutatkozó megállapodásokhoz hozzájáruljon.

Helyesléssel fogadta a közgyűlés az igazgatóságnak azt a javaslatát, hogy a pénztári tagok egészségügyi ellátásának s különösen tüdőbeteg pénztári tagoknak érdekében rendelő és tüdőgyógyintézeteket, szanatóriumokat, üdülőtelepeket és gondozóintézeteket létesítsen. Minél több kerületi pénztárnál jól felszerelt rendelőintézet, minden pénztárnál dispensair, lehetőleg erdei üdülőtelep létesítésére hasson az igazgatóság, amelyet felhatalmaztak, hogy a 6 milliós kölcsönből és a sorsjáték várható jövedelméből 250 ágyas tüdőgyógyintézetet létesítsen, a tüdővész elleni küzdelméhez pedig kérje az illetékes hatóságok támogatását. Felhatalmazták az igazgatóságot arra is, hogy 180.000 K-ért Baldóc fürdőt vegye meg. Mind e határozat végrehajtásához az igazgatóság a tartalékalapot veheti igénybe.

A közgyűlés elhatározta, hogy a budapesti pénztár építendő székházában 75 ágyas baleseti poliklinikát létesít, amelynek első felszerelési és berendezési költsége 150.000 K-át nem haladhat meg. A nagyszabosi kórházépületet és orvoslakást a közgyűlés az Első Magyar Papiripar r.-t.-tól megvette.

Tudomásul vette a közgyűlés, hogy az érvényben levő gyógyfürdő-szerződések módosultak, a napi ápolási díjakat felemelték és hogy ezenkívül az igazgatóság a gyertyánligeti, az árvapohorai és a baldóci fürdők tulajdonosaival szerződést kötött.

Az országszerte uralkodó drágaságra való tekintettel elhatározta a közgyűlés, hogy az Országos Pénztár és a kerületi pénztárak 2.600 K-át meg nem haladó törzsfizetésű alkalmazottai közül a nők alkalmazottaknak törzsfizetésük 20%-át, a nőtléneknek törzsfizetésük 10%-át drágasági pótlékul 1912 január, február, március, október, november, december hónapjaira folyósítja. A női alkalmazottak 10% drágasági pótlékot kapnak. Ugyanily határozat hozatalára hívja fel a közgyűlés a kerületi pénztárakat, amelyeknél január 1-étől a kezelési szakban alkalmazott napidíjasok napidíjának legalább 3 K-nak, az igazgatási szakban alkalmazott napidíjasokénak legalább 4 K-nak kell lennie.

A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete december 15-én délután 5 órakor teljes ülést tartott a Társadalmi Múzeum helyiségében *Szterényi József* v. b. t. t. ny. államtitkár elnöklete alatt. Az ülés tárgya Dr. Fáy Gyula min. osztálytanácsos, az Országos Gazdasági Munkás- és Cseléd-betegségélyző pénztár igazgatójának nagyérdékű előadása volt, amelyben részletesen és behatóan ismertette azokat a törvényhozási intézkedéseket, melyek a gazdasági munkások betegség, baleset- és rokkant-biztosításra vonatkoznak. Előadását kivonatossan közöljük. Az előadást tartalmas vita követte, amelyben az előadón kívül Szterényi József elnök és többen vettek részt. A vitát legközelebb folytatják.

A magyarországi munkásbiztosítási ankétre serényen folynak az előkészületek; a megválasztott előadók december 27-én délután 6 órakor értekezletet tartanak, melyen az ankét munkaprogramját állapítják meg.

Kerületi pénztárak székházépítése. Az állami munkásbiztosítási hivatal 1911. évi december hó 4-én kelt 12.170/911. számú leiratában az országos pénztár közgyűlésének azt a határozatát, melylyel a Pesti Magyar Kereskedelmi Banktól a kerületi pénztárak székházainak és rendelőintézeteinek céljaira 4.500.000 korona kölcsön felvételét határozta el, bizonyos fentartással és korlátozásokkal jóváhagyta. A korlátozások lényege az, hogy csupán a kölcsönt igénybevevő kerületi munkásbiztosító pénztárak járulékbévételenek 20%-a szolgál a kölcsön

födözete gyanánt és a még külön megállapodás tárgyát képező kölcsönszámítás és elszámolási árfolyamra vonatkozó határozatnak jóváhagyását a hivatal fön-tartotta magának. A leirat indokolása hangsúlyozza, hogy a kerületi pénztári székházak és rendelő intézetek fölállításának kezdeményezése még abban az esetben is a kerületi pénztárak feladata, ha az építés, illetőleg vétel közvetlenül az Országos Pénztár számlájára történnék. Az egyes építkezések és vételek szükségességének és gazdaságos voltának mérlegelése végett a vonatkozó határozatok még a foganatosítás előtt minden egyes esetben külön-külön a hivatal döntése alá bocsátandók.

Más orvos által rendelt gyógyszerek átirása. Az állami munkásbiztosítási hivatal 1911. évi november hó 28-án kelt V. 174/1. számú leiratában megállapította, hogy a pénztári orvos csak oly pénztári vényt állíthat ki, amelyen maga a kiállító orvos által tett rendelés foglaltatik. Más orvos által rendelt gyógyszerek átirása súlyos szabálytalanság.

Az osztrák ipartanács és a szociális biztosítás. Az osztrák ipartanács f. hó 5-én tartott teljes ülésén elfogadta az előadónak a javaslatát, mely szerint az iparosok nem idegenkednek attól, hogy a *saját munkásaik* szociális biztosításának terheit magukra vállalják, ha azok az ipar teljesítőképességeinek keretében mozognak. Nem helyeslik azonban, hogy a kormány az ipari munkásokkal közös kockázatba akarja vonni az önálló munkáltatók és a mezőgazdasági munkások biztosítását. Az iparosok azt kívánják, hogy úgy az önálló iparúzők, mint a mező- és erdőgazdasági munkások biztosítása külön szervezetben történjék, önálló rizikóval s nincs kifogásuk az ellen sem, hogy megfelelő állami támogatásban részesüljenek.

Bányászok balesetbiztosítása. A bányamunkások biztosítását Ausztriában is a társládák intézik, melyek ott épp oly kevésbé felelnek meg e feladatuknak, mint nálunk. Például egy teljes jogú rokkantnak az átlagos évi nyugdíja 1909-ben a prágai bányakapitányság területén 239·59, a wieni kapitányság területén 253·73, a klagenfurti kerületben 227·42, a krakói kerületben 224·30 K volt. Az özvegyi nyugdíj átlaga 95·48, egy-egy árva évi átlagos járadéka 36·36 K volt (1906-ban). Szolgálatban elszerencsétlenedett nem teljes jogú bányász után esedékes özvegyi járadékok átlagos összege 65·80, az árvák után esedékes járulékok átlagos összege 29·33. Amellett a társládák pénzügyi viszonyai állandóan rosszak s a vezetőségek úgy igyekeznek a pénzügyeket javítani, hogy súlyosbítják az igényjogosultság feltételeit. Ezek a körülmények arra birták a szociáldemokrata képviselők csoportját, hogy a bányászok balesetbiztosítására vonatkozólag javaslatot terjesszenek a Reichsrath elé. A javaslat lényege az, hogy az ipari munkások balesetbiztosításáról rendelkező 1887. december 28-iki törvényt a bányamunkásokra és üzemi tisztviselőkre is kiterjeszti.

Az osztrák pénztárak és a munkáslakás-kérdés. A legutóbbi napokban alakult meg Bécsben a bécsi és alsóausztriai betegsegélyző pénztárak közhasznú építési és lakásszövetkezete. A szövetkezet célja az, hogy a lakástörvény (Wohnungsfürsorgegesetz) által megadott állami garancia felhasználásával a pénztárak takarékalapjának igénybevételeivel körülbelül 10,000.000 korona építési költséggel járó 4.000 munkáslakás építtessék meg 2—3 év alatt.

Magánalkalmazottak biztosítása. A német birodalmi gyűlés feloszlása előtt még letárgyalta a magánalkalmazottak biztosításáról rendelkező törvényt. A törvénynek főbb rendelkezései következők: biztosítási kötelezettség (aggkori és rokkantsági) alá esnek az összes irodai alkalmazottak, amennyiben fizetésük az 5.000 márkát meg nem haladja. Kivételnek az állami és községi tisztviselők, ha törvényes nyugdíjigényük az ezen törvény által követelt mértéket eléri.

A biztosítottak 65. életévüktől jogosítottak az aggkori járadékra, a rokkantsági járadékra csak akkor, ha keresetképességük felére csökken. Járadékra jogosultak a biztosított özvegye és 18 éven aluli gyermekei is.

E törvényt még részletesen ismertetjük.

A magánegyesületi betegsegélyző pénztárak új jogállapot elé kerültek Németországban az új biztosítási törvény hatályba lépése folytán. Ezek a pénztárak, melyeknek a legutóbbi (1908. évi) kimutatás szerint 913.224 tagjuk s 18,895.982 korona vagyonuk volt, ezentúl nem lesznek a kényszerpénztárakkal

egyenlő jogú szervei a munkásbiztosításnak. A pénztárakat most arra hívja fel a szövetség elnöksége, hogy helyezték magukat a magánbiztosítási törvény hatálya alá s mint kisebb »kölcsonös biztosító egyletek« működjenek tovább.

A nőtagok aránya a betegségélyzőpénztárakban. A németországi betegségélyzőpénztári statisztika a nőtagok számának nagyarányú emelkedéséről számol be az összes pénztárakban. 1885—1909-ig a férfitagok száma 3 $\frac{1}{2}$ millióról 9 millióra, tehát körülbelül két és félszeresére emelkedett. A nőtagok száma ugyanezen idő alatt $\frac{3}{4}$ millióról 3 $\frac{1}{4}$ millióra, tehát több mint négyszeresére emelkedett. Míg 1885-ben 100 férfitagra 22 \cdot 2 nőtag esett, addig 1905-ben már 33 \cdot 9 és 1909-ben 38 \cdot 0 volt a megfelelő arányszám. Legerősebben nőtt a nőtagok száma a községi biztosító pénztárakban, melyekben sok földművelő munkás is van biztosítva. Ezekben 100 férfitagra 54 \cdot 4 nő jutott 1909-ben. Az Ortskrankenkassékban 47 \cdot 0 (közöttük sok önkéntes tag), a vállalati pénztárakban 26 \cdot 1, az ipartestületi pénztárakban 19 \cdot 9 volt a nőtagok arányszáma. Érdekes még a nőtagoknak országreszenként való megoszlása. 1.000 biztosított tagra jutott Berlinben 274, a szász királyságban 214, Badenben 173, Württembergben 88, Bajorországban 101, Sziléziában 79, Kelet-Poroszországban 36, Posenben 24, Schaumburg-Lippeben 16. Ebből az összeállításból látható, hogy a fejlődöttebb ipari vidékeken mindenütt sokkal nagyobb a biztosított nőtagok száma, mint az iparilag kevésbé fejlődött országrészekben.

A francia aggkori biztosítási törvény. A semmítőszék egyik legutóbbi határozatából folyólag a francia parlament legközelebb újból foglalkozik az aggkori biztosítással. A semmítőszék ugyanis kimondotta, hogy a munkaadó olyan munkástól, ki nem akar az aggkori biztosítópénztár tagja lenni, nem vonhatja le a járulékot. Ez a határozat a törvény olyan irányú módosítását fogja szükségessé tenni, hogy a levonási jog félreérthetetlenül meglegyen.

Az angol szociális biztosítási javaslatot (a munkanélküliség elleni biztosításra vonatkozó rész nélkül) az alsóház f. hó 6-án 321 szóval 21 szó ellen, harmadik olvasásban elfogadta.

MUNKAVISZONY.

A munkanélküliség elleni küzdelem magyarországi egyesületének programja.

Irta: Dr. Ferenczi Imre.

Feladatokat megkönnyíti az a tájékoztató füzet, amelyet a »Munkanélküliség Elleni Küzdelem« címen adtunk ki és amelyben igyekeztünk a Munkanélküliség Elleni Küzdelem Nemzetközi Egyesületének az 1910. évi párisi értekezlettel kezdődő élettörténetét megrajzolni. E jelentésben találja az olvasó a nemzetközi egyesületnek munkaprogramját úgy, ahogy azt a nemzetközi bizottságnak ez év szeptember 1-én és 2-án Gandban, egyesületünk jelenlegi székhelyén tartott értekezlete részletesen megállapította. Ez a munkaprogram az, amely a magyar egyesület működésének főbb irányvonalait is kijelöli s amelynek a nemzetközi munkamegosztásból ránk háruló részét első sorban kell jövő működésünk körében számbavenni.

Bár a Munkanélküliség Elleni Küzdelem Magyarországi Egyesülete első sorban a nemzetközi egyesülettől ránk rótt feladatok megoldásán fog fáradozni, a hazai munkanélküliség tanulmányozását és leküzdését szélesebb mederben kívánja folytatni. Minden félreértés elkerülése végett eleve is hangsúlyozzuk azt, hogy nem tartjuk lehetségesnek, hogy a munkanélküliséget emberileg belátható időn belül teljesen megszüntessük, oly értelemben, hogy minden tagja a társadalomnak, bármely időpontban szakmájabeli munkájával teljesen el legyen foglalva. Ellenben igenis lehetségesnek tartjuk, hogy a munkanélküliséget, konkrét okainak, arányainak és egyéb körülményeinek gondos tanulmányozása alapján, a munkapiac szabályozásával, az iskoláztatás, a tanoncnevelés, a szakoktatás, a törvényes munkásvédelem (maximális munkanap, túlórázás korlátozása), az iparfejlesztés és a földreform eszközeivel erősen megszorítsuk, a mindenkor lehetséges

minimumra korlátozzuk. Másfelől törekedni fogunk azon intézmények fejlődését az egész világon szemmel kíséreni, a hazai viszonyok szempontjából megvitatni és létesítésüket az összes tényező bevonásával előkészíteni és sürgetni, amelyek a munkanélküliség el nem hárítható csapásától ütött sebeket és okozott károkat az egyénekre és társadalomra nézve elviselhetővé teszik. Állandóan gyűjteni fogjuk tehát a munkanélküliség elleni küzdelemnek napról-napra szaporodó anyagát és a hozzánk fordulókat minden irányban útbaigazítjuk. Előadások, vitáülések, tanulmányok és felvilágosító iratok terjesztésével kívánjuk tájékoztatni a magyar közvéleményt a munkanélküliség elleni küzdelemben bevált intézmények felől és szolgálni Magyarországon való meghonosításuknak az ügyét.

A munkanélküliség elleni küzdelem intézményeinek a hazai szempontokból való megvitatása és még inkább a megvalósítása a helyi viszonyok pontos tanulmányozását teszi szükségessé. Az egyes javaslatok mellett vagy ellen csak úgy lehet megokolt álláspontot elfoglalni, ha ismerjük a munkanélküliség rendes és rendkívüli arányait, valamint változásait, átlagos tartamát stb. iparágak és időszakok szerint és pl. az egyes biztosító rendszereknek ez alapon kiszámított pénzügyi előnyeit és terheit. Társadalmi és különösen munkásstatisztikánk még általában fejletlen állapotban van, bár oly elhanyagolt állapotban, mint a *munkapiac statisztikája*, alig van egy is. A nyugati országokban hónapról-hónapra beszámolnak a statisztikai intézetek, illetve a munkásstatisztikai hivatalok havi közleményeikben a gazdasági helyzetről, a munkapiac változásáról, felhasználva mindazokat a forrásokat, amelyek erre a célra rendelkezésre állanak. Nem elégsznek meg e hivatalok az egyes iparágak helyzetének általános ismertetésével, de hónapról-hónapra a tagbejelentések és kijelentések alapján közlik a munkásbiztosító pénztárak taghullámzását, a munkaközvetítő hivataloknak, intézeteknek és helyeknek egységesen megállapított felvételei alapján mutatják be a munkakereslet és munkakinálat arányát és, ami a legfontosabb, szinte kivétel nélkül közlik immár a szakszervezeteknek ugyancsak egységes utasítások szerint készülő felvételeit a munkanélküli tagok viszonyairól.

A szakszervezetek vannak ugyanis abban a helyzetben, hogy a munkanélküli tagok segítése alkalmából rendkívül részletes adatokat vegyenek fel a munkanélküliek átlagos számáról, a munkanélküliség tartamáról, gyakoriságáról, tendenciáiról stb. A magyar szakszervezetek szintén készítenek kimutatásokat, de azoknak inkább az adminisztratív ellenőrzés megkönnyítése volt a célja, mint a munkanélküliségi politika. Ennek következtében egyes kivételektől eltekintve, e statisztikák oly fogyatékosak, oly megbízhatatlanok és annyira eltérő szempontok szerint készülnek, hogy a legutolsó szakszervezeti kongresszuson maguk a kiküldöttek kifogásolták azokat és maguk sürgették a hivatalos statisztika közreműködését e felvételeik irányításánál. Teljesen lehetetlen volna pl. az eddig rendelkezésre álló adatok alapján még az ipari munkásságnak szervezett töredékére nézve is olyan biztosítástechnikai számításokat végezni, aminőket pl. most az angol Board of Trade a munkanélküliség esetére való kötelező biztosítás javaslatának kidolgozásánál a szakszervezeti statisztikák alapján készített. Az állandó összműködést a hivatalos statisztika és a társadalmi gazdaságunk ama szervei között megteremteni, amelyek állandóan a munkapiac ütőerén tartják a kezüket, egyik legelső feladatunknak tekintjük, mivel csak így pozitív alapon lehet eredményes munkát végeznünk. A munkanélküliségi statisztika véleményezésére a választmány dr. Kenéz Béla kolozsvári egyetemi tanárt kéri fel.

A munkanélküliség esetére való biztosítás mellett különben nem fogjuk szem elől téveszteni a munkanélküliség egyéb kisebb-nagyobb fontosságú enyhítő eszközeit sem, községi és társadalmi inségmunkákat, a közmunkák eltolását a munkahiány idejére, a munkásoknak válság idején

rövidebb időig való foglalkoztatását elbocsátásuk helyett, a foglalkoztató műhelyek, vándorszállók, menhelyek, általában a szegényügy határos kérdéseit.

Igen fontos feladatok várnak reánk a *munkaközvetítés* nagyfontosságú kérdése körül. A munkaközvetítés a munkanélküliségnek legfőbb megelőző eszköze, de nélkülözhetetlen avégből is, hogy a munkanélküliséget enyhítő rendszabályokat a lehető legkevesebb áldozattal valósítsák meg. Nálunk még az ipari munkaközvetítés terén is teljes zavar uralkodik. A legkülönbözőbb szervek, a legkülönbözőbb elvek szerint, egymásra való tekintet nélkül — hacsak egymás ellen nem küzködve — végzik ezt a főfontosságú közgazdasági feladatot, amelynél a siker legfontosabb elve a központosítás és a pártatlanság. Anélkül, hogy ebbe a hangyabolyba ezúttal bele kívánnék nyúlni, mindenki el fogja ismerni annak a szükségességét, hogy a munkaközvetítés jelenlegi módjait, eredményeit és gyengéit az egész országra nézve tisztázzuk és a különböző álláspontok megismerése útján keressük azokat a megoldásokat, amelyeket esetleg a közhatalom figyelmébe is ajánlhatunk. Ha számba vesszük, hogy Nagybritanniában, ahol az egyoldalú irányzatok szintén nem hiányoznak, sikerült az államnak rövid két éven belül az egész országot 230 hatóságilag egybekapcsolt közvetítőintézettel behálózni, ha azt látjuk, hogy ez intézeteknél ma már átlag 160.000 munkás van naponta nyilvántartva, hogy a felkínált munkahelyek 80%-át sikerült ezúton betölteni, akkor bizvást remélhetjük, hogy minálunk is elérkezhetünk egy, a mainál jobb állapothoz. Rámutathatunk például arra, hogy a legutolsó szakszervezeti kongresszuson erős vita folyt e kérdés körül és ellentétben a régebbi szélső állásponttal, az a többségi fölfogás alakult ki, hogy ott, ahol kollektív szerződések útján a munkaközvetítést paritásosan lehet rendezni, a munkásoknak e megoldás elől nem lehet elzárkózniok, sőt a valóban pártatlan hatósági munkaközvetítéssel szemben sem kell ellenséges álláspontot elfoglalniok. Bár a másik táborban, az egyes munkaadó szervezetek körében a munkaközvetítés kizárólagos irányítására törekvő irányzat megerősödni látszik, azt hisszük, hogy azok is megnyerhetők lesznek a munkaközvetítés pártatlanabb végzésére és a többi szervekkel való összeműködésre. A legnagyobb elmaradottság a munkaközvetítés kérdésében is a mezőgazdaságban uralkodik. Tekintve a munkaközvetítés mai fejlett technikáját és szervezetét, a mezőgazdasági hatósági munkaközvetítésnek jelenlegi, inkább csak az aratómunkákra szorítkozó kezdetleges módját ennek a nagyfontosságú föladatnak megoldására teljesen elégtelennek kell tekintenünk. Mindnyájan tudjuk, hogy ugyanabban az időpontban gyakran mutatkozik az ország egyes vidékein mezőgazdasági munkásokban hiány, míg más vidékeken a munkahiány fokozza a külföldi kedvezőbb gazdasági viszonyoktól felkeltett kivándorlási készséget. A választmány elhatározta, hogy annak a kérdőívnek a véleményezésére, amelyet a nemzetközi egyesület egy, a munkaközvetítő intézetekről felveendő nemzetközi statisztika alapjául fogadott el, Bud János dr. miniszteri segédtitkárt kéri fel. A munkaközvetítés reformja érdekében rendezendő ankét előadóul pedig: Létay Gusztávot, Farkas Eleket, Méhely Kálmánt, Böhm Vilmost, dr. Mayer Károly miniszteri titkárt kívánja felkérni, akik a magyarországi viszonyokat ismertetnék és bírálnák a maguk elvi álláspontjából; míg e sorok írója a munkaközvetítés külföldi szervezetét ismertetné. Ez előadmányok szolgálnának a részletes szakszerű vita alapjául.

A munkáskereslet és munkakinálat helyesebb helyi elosztása mellett foglalkoznunk kell majd a mezőgazdasági munkás munkaerejének időben is állandóbb igénybevételét biztosító rendszabályokkal. Ezekkel a reformokkal csökkentjük a kivándorlást, amelynek útján a mi munkanélküliségünk más országok munkásnépével is érezteti káros hatását. A kivándorlás, a visszavándorlás, a szomszédos országokba és azokból való vándormozgalom szemmel tartása, megvitatása tehát szintén egyik fontos feladatunk.

A vándormunkás addig, amíg rendeltetése helyén munkahelyet nem talál, szintén munkanélküli, akinek a helyzetét az idegen országoknak ismeretlen viszonyai, jogszabályai, nyelve stb. különösen megnehezítik. A munkanélküliség elleni küzdelem magyarországi egyesülete a hazai munkanélkülieknek e széles kategóriájáról éppen nem feledkezhetik meg.

Egyesületünk jövő feladatainak felsorolása után még csak néhány szóval kívánunk arról a szellemről nyilatkozni, amelyben e kérdésekkel foglalkozni kívánunk. Ez a szellem a teljes tárgyilagosság és pártatlanság szelleme lesz, mely előítéletek nélkül áll szemben a tényekkel, a különböző véleményekkel és azok gondos vizsgálatából szűri le a tanulságokat. Ez a pártatlanság azonban nem jelenti azt, hogy egyesületünk ama szürke és senkit nem érdeklő szervezetek sorába kíván tartozni, melyek az ellentétes elvi felfogások összeütközését félénken kerülik, sőt ellenkezőleg, minden erejével azon lesz, hogy ne létezzék számbavehető vélemény, amely egyesületünk pártatlan talaján meg nem nyilatkozik. A munkanélküliség különben is olyan szociális baj, amelynek leküzdése terén nemcsak a társadalomnak, de a munkaadóknak érdeke is meglehetősen találkozik a munkásság érdekeivel.

Munkaerő és géperő. A kissebesi gránitkőbánya részvénytársaság alsó-rákosi bazaltbányájában nagyszerű technikai újítást honosítottak meg. A kőbánya üzeménél fontos kérdés az, miként takarítsanak el leggyorsabban és legolcsóbban azok a földrétegek, melyek a hasznos követ eltakarják. A kissebesi bánya most egy duisburgi kotrógépgyárban oly gépet konstruáltatott, mely ezt a letakarítási munkát automatikusan eivégzi. A földrétegek elhordása így emberi munkaerő nélkül is elvégezhető és 75%-kal olcsóbb lesz, mint ha munkások végzik ezt a munkát. A technika haladása örvendetes, az emberi elme diadala és feltartóztathatatlan. Balgaság volna elmélkedni a haladás megakasztásáról. De az bizonyos, hogy a mai kapitalisztikus termelési rendszer keretén belül egyetlen egy ilyen gép kenyerét veszi a munkások egész seregének és egy időre legalább kiélesíti a szociális ellentéteket, egész iparágak munkaviszonyait felforgatja. Megértjük ilyenkor a géprombolás kétségbeesett, oktalan pusztításait.

Hétköznapi bérkifizetés. A szervezett munkásság utolsó szakszervezeti kongresszusa határozati javaslatban mondta ki, hogy kívánatosnak tartja, miszerint a vasárnapi alkoholfogyasztásra és az abból eredő egészségügyi és kulturális károokra való tekintettel a bérkifizetések ne szombaton este, hanem más hétköznap estéjén történjen. Ennek más jelentősége is volna. A munkás háztartása olcsóbbá lenne, ha más és más hétköznap estéjén fizetnének a különböző ipartelepek. Most a munkásság vasárnap reggel vásárol mindig a piacon. Az felhajtja az árakat. Hétköznap frissebb árút olcsóbban fog kapni a munkás. A gyáriparosok szövetsége is tárgyalta ezt a kérdést és szintén állást foglalt a hétköznapi bérkifizetés mellett. Kétségtelen, hogy ez az újítás csökkentené bizonyos fokban az alkoholfogyasztást és hatással volna a napi árak alakulására is. Ézszerű újítás volna, anyagi áldozatot senkitől sem követelne, nagy harcok nélkül, békésen volna megvalósítható. Épen ezért valószínűtlen, hogy egyhamar meglesz nálunk, boldog Magyarhonban.

A magyar munkások száma Németországban fogyóban van. A határhivatalok feljegyzése szerint az utolsó évben a német mezőgazdaságban és iparban 588.354 idegen talált alkalmazást. Igaz, hogy e hivatalokban csak azok az idegen munkások jegyeztettek fel, kik az év folyamán vándoroltak be és kik jelentkeztek a hivatalokban. A valóságban legalább egy millióra tehető az idegen munkások száma. Jellemző, hogy míg a lengyelek száma folyton nő, ez évben számuk 323.326 volt, addig a magyar munkások száma fogy. Ez évben csak 23.209 volt, ami körülbelül 12 százalék csökkenésnek felel meg. Az olaszok száma 39.872 volt, a ruthéneké 82.092, hollandus és belga volt 53.995 és ausztriai és oroszországi illetőségű német 66.000. Az idegen munkások, így a magyarok túlnyomó többsége a mezőgazdaságban volt alkalmazva. A lengyelek és magyarok legnagyobb részét mezőgazdasági munkások, 281.813 lengyei mezőgazdasági munkással 30.891 ipari munkás áll szemben. Az olaszok legnagyobb részét ipari munkások, 70 mezőgazdasági munkással 36.000 ipari áll szemben.

A német munkaadószövetségek központja f. év december 9-én tartotta Berlinben évi közgyűlését. Az ügyvezető D. Taenzler jelentése szerint 101 szervezet tartozik a központhoz. Az utolsó évben négy szövetség lépett be. Az összes szövetségekhez 6.650 üzem tartozik, összesen 1.051.602 munkással. Ez a szám alacsonynak látszik, de nem szabad elfelejteni, hogy még egynéhány munkaadószövetségi központ van Németországban, amelyek közül »a német munkaadószövetségek egyesületé«-nek még több tagja van, mint a központnak. Az előadó reámutat arra, hogy a német munkásszervezetek jövedelme 1909-ben 50,5 millió, 1910-ben már 64,3 millió volt és dacára az elkeseredett munkaharcoknak, mégis kitünőek a német szakszervezetek vagyoni viszonyai. Ezzel szemben túlságosan indifferens a munkaadó-érdekeltség. A dolgozni akarók bántalmazása sztrájkok idején mind gyakrabba válik. A hatalmas munkaadószövetségek a kollektív szerződéseket kihasználják arra, hogy munkamonopóliumot biztosítsanak maguknak. A választott bírósági ítéleteket csak akkor respektálják, ha rájuk nézve kedvezőek, különösen hevesen kelt ki a legtöbb szónok az ellen, hogy Németország műszaki és mérnöki alkalmazottai is sztrájkra készülnek, mert a munkaadók nem akarták kívánságaikat teljesíteni. Az alkalmazottak ily fellépését aggályosnak tartották. A sztrájk-örszemek ellen is tiltakozott a közgyűlés. Követelték, hogy törvényhozási úton tiltassék el az órállás sztrájk esetén. Aki tehát munkaadót, munkást, útat, üzemet, kikötőt, vasúti állomást sztrájk esetén tervszerűen megfigyel, az »veszélyes fenyegetés«-ben mondassék ki bűnösnek és egy évig terjedhető fogház és 1.000 márkáig terjedő pénzbüntetéssel legyen büntethető.

Ha nem is ebben a fura formában fogadta el a közgyűlés a javaslatot, mégis körülbelül ez volt az értelme annak a határozati javaslatnak, mely a dolgozni akarók szabadságának védelmét és a szakszervezetekkel szemben is erélyesebb hatósági intézkedéseket követel és melyet egyhangúlag fogadott el a közgyűlés.

Új módszer a kisipar megmentésére. Az állam minden hatalmi tényezőjével igyekszik segítségére jönni a kisiparnak, melyet a kapitalisztikus fejlődés kénytelen törvénye ennek dacára mindinkább súlyosabb válságba sodor. A kisipar szervezését ajánlja most Schiff a »Technik und Wirtschaft« legutolsó számában. Vállalkozók vagy kisipari szervezetek építsenek hatalmas műhelypalotákat, melyekben minden kisipar számára rendezzenek be higiénikus és ipari szempontból kifogástalan, szerszámokkal és gépekkel jól felszerelt műhelyeket és ezeket kellő bérért adják ki kisiparosoknak. Ezzel jól képzett iparoságoknak nagyon könnyű lesz magukat önállósítani, a kisipar képzetesebb munkaerőkhöz fog jutni. De a közös műhelyben a gyárpar sok előnyös berendezése, jó gépek beszerzése, központi fűtés stb. valószínűleg meg. A kisiparosok szervezetekévé tömörülve, közösen szerezhetik be nagyban az anyagot. Így a bér, a gép, az üzemerő, a világítás és fűtés mind olcsóbb lesz és amellet még közös igazgatás, iroda is állítható fel, mely az egyes iparos vállairól leveszi a könyvelés terhet. Hogy közös szállító eszközök és a város különböző részein létesítendő közös elárúsító helyek létesítése szintén nagyon előnyös, az szembe-szökő. A terv így elég szép. Hogy a halódó kisiparon fogna-e tényleg segíteni ez a módszer, az kérdéses.

A nagy kizárás a berlini fémiparban szerencsésen véget ért. 3.000 formáló munkás sztrájkba lépett, a vas- és fémmunkás-szövetség támogatta őket, mire a munkaadó-szövetség a munkások 60 százalékának kizárásával felelt. Sok tízezer munkás család sorsáról volt tehát szó, mikor a formáló munkások leszávtak arról, hogy az új békejavaslatokat elfogadják-e, avagy nem. A munkaadók ugyanis kijelentették, hogy hajlandók a segédmunkások 40 filléres órabérért felemelni. A tisztítók és magkészítők munkaidejét 9 és fél órára, a segédmunkásokét 10 órára szállították le. A nagyon izgalmas lefolyású ülésben a sztrájk mellett 1.817, ellene 712 munkás szavazott. De a szakszervezeti alapszabály kétharmad többséget követel, ha sztrájkról van szó, így, miután 1.896 lett volna a kétharmad többség, néhány szavazattal győzött a béke, a kizárást beszüntették.

Jellemző, hogy a munkásszervezetek központi szervezete mellett mily nagy és mélyen járó szervezeti hiba az, hogy néhány ember szavazatától függ egész nagy munkáshadseregek sorsa. Ha a szervezet központi, akkor nem az egy szakszervezet, hanem a szövetség határozatától kellene függővé tenni ily fontos kérdések eldőlését.

Segélyezés a német szakegyesületekben. A segélyezési intézmények a németországi munkások szakegyesületeiben folyton fejlődnek. A szociál-

demokrata alapon álló szakszervezetek, — melyekhez a Németbirodalom ipari munkásainak 25%-a tartozik, — az 1910. évben a következő segélyezési összegeket fizették ki: Munkanélküli-, utas- és költözködési segélyre 7,407.958 márkát, betegsegélyezésre 9,028.693, rokkantsegélyre 504.771, temetkezési segélyre 884.012, jogvédelemre 330.322, megrendszabályozottak segélyezésére 809.738 és rendkívüli segélyre (rendkívüli szükség esetén) 548.567 márkát. Az összes segélyezési kiadások főösszege volt: 1907-ben 13,275.400, 1909-ben 21,358.079, 1910-ben 18,678.968 márka. 1910-ben a munkanélküli segély tételénél mintegy 2¹/₂ az apadás, ami a megjavult ipari viszonyoknak tudható be.

A Hirsch—Dunker-féle (szabadelvű) szakszervezetek 1910-ben munkanélküli-, utas- és költözködési segélyre 273.923, betegsegélyre 887.253, temetkezési segélyre 110.214, rokkantsegélyre 7.232 és rendkívüli segélyre 20.661 márkát fizettek ki.

A keresztény szakegyesületek kiadásai: Utas- és munkanélküli-segélyre 168.461, betegsegélyezésre 634.469, temetkezési segélyre 205.013, jogvédelemre 114.756 és egyéb segélyezésekre 31.576 márka.

Az otthonmunkát szabályozó törvényt f. évi december hó 5-én elfogadta a német birodalmi gyűlés és pedig egyhangulag. A törvény a bérmegállapítást nem utalja a kormány hatáskörébe, de az általános bejelentési kényszert kimondja, az otthonmunkát az iparfelügyelet alá helyezi, az egészségi követelmények keresztülvitelét biztosítja, előírja a mindig ellenőrizhető elszámolást és bérkönyveket s a bértáblák kifüggesztését. Az összes pártok elfogadták Stadt-hagen centumpárti képviselőnek egy indítványát, mely szerint az otthonmunkás bére is ki van véve amaz értékek sorából, melyek lefoglalhatók. A munkabér csak úgy lehet a lefoglalástól mentesítve, ha van bérszerződés, így tehát most ez is biztosítva van. Minden otthonmunkás bére, mely egy évben 1.500 márkánál nem több, le nem foglalható.

Az törvény az otthonmunka nyomoruságos helyzetének egyetlen törvényhozási úton lehetséges orvoslását, a bérminimum állami megállapítását nem merie kimondani. Ha javítani fog is sokban az otthonmunkások helyzetén, lényeges, gyökeres változást nem fog előidézni.

Otthonmunka Norvégiában. Ott is csak olyan, mint mindenütt másutt a világon. Folyó év májusában Krisztiániában a »szociális munkának« norvég egyesülete kiállítást rendezett, melyen a norvég háziipar, az otthonmunka terményeit, munkaviszonyait mutatták be. Legnagyobb számban a ruházkodási ipar tárgyai, női és férfikonfekció, kötőárú készülnek itt is otthonmunkában. Legnagyobb részt a nagyvárosi lakosság otthonmunkáját gyűjtötték egybe, mert Krisztiánia, Fredrikstad és Drammen voltak a gyűjtőhelyek. Az anyag gyűjtésében a munkásszervezetek is segédkeztek. Norvégiában is túl hosszú a munkaidő, túl alacsony a bér az otthoniparban, és nyomoruságosak az egészségi viszonyok a gyilkos levegőjű, kicsiny műhelyekben. Az otthonmunka legégetőbb kérdése a bér rendezése, a norvég egyesület kiadványaiban tehát az angol bérhivatalokat ajánlja követendő példának.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A munkásbiztosítás feladata a tuberkulózis elleni védekezés terén.*)

Irta: dr. Friedrich Vilmos, egyetemi magántanár.

A kötelező munkásbiztosítás törvénybe iktatása óta az ország összes lakossága jelentékeny nagy hányadának egészségügyi ellátása a törvényt végrehajtó pénztárak feladata, mely pénztárak tagjai munkások, még pedig nagyobb részt ipari munkások, tehát abból az osztályból kikerülő egyének, melyet a tuberkulózis legsűrűbben látogat. A gümőkór a pénztárak teherbíró képességét gyakorta kimeríti, mivel a betegség lefolyása többnyire 20 hétnél tovább tart. Ezek az okok készítették a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatalt, hogy az orvosi és egészségügyi kérdésekben véleményező szervül szolgáló orvosi tanácsához forduljon és annak véle-

*) A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal orvosi tanácsában előadott és elfogadott referátumok kivonata.

ményét kérje, mily szempontokat kövessen a tuberkulózis kérdésének megoldásánál. Az állami hivatal orvosi tanácsának ez ügybeni előadója, dr. Friedrich Vilmos két relátumot terjesztett a tanács elé, amelyeket az elfogadott és az állami hivatalhoz felterjesztett.

A relátumok szerint a tüdőtuberkulózis megfelelő kezelése és az abból eredő betegségyezés akkor válik a pénztárak törvényes kötelességévé, ha a betegség objektív kimutathatóságán kívül az egyes stádiumaiban előforduló tünetek némelyike vagy azok komplexuma észlelhető. A pénztár érdeke és a pénztári orvosnak elemi kötelessége, hogy a tuberkulotikusnak felismert tagot még az esetben is, ha az dolgozni akar, a munkától eltiltsa és az összes szükséges gyógyító tényezőkkel ellássa.

A tüdőgümőkör kifejlődése, a ragályozás terjedése és számbeli emelkedése szoros összefüggésben van a szociális hygiénével s épp ezért helyes közegészségügyi állapotok, valamint megfelelő gyári és műhelyi egészségügyi viszonyok megteremtésével a gümőkórosok nagy száma csökkenthető. Az állami hivatalnak ennél fogva annak kieszközlésére kell törekednie, hogy a fennálló egészségügyi rendeleteket szigorúan hajtsák végre s a hézagokat a gyári, műhelyi és munkásegészségügyi viszonyok javítását célzó törvények és rendeletek létesítésével mielőbb pótolják; további feladata, hogy mindazokat a törekvéseket, melyek a munkások egészségének megvédésére alkalmasak s amelyek a munkásokat e téren felvilágosítják, erkölcsileg támogassa s addig is, amíg a rokkantbiztosítás törvényerőre emelkedik, segítse elő a tüdőbeteg pénztári tagok számára szolgáló üdülőtelepek, menhelyek, dispensairek létesítését.

Magyarországon a tuberkulózis elleni védelmet eddigelé, mint legfelsőbb egészségügyi hatóság, a m. kir. belügyminisztérium irányította s e cél elérésére több szabályrendeletet bocsátott ki, amelyek pontos végrehajtás alkalmas lett volna a tuberkulózis terjedésének elhárítására. Ily rendeletek kibocsátásával az állam eleget vél tenni ez irányú kötelességének; ezenkívül azonban szükséges volna, hogy az állam legalább bő anyagi támogatást nyújtson mindama szervezeteknek, amelyek a tuberkulózis ellen küzdenek, s amelyeknek feladatai közé a tuberkulózisban megbetegedtek gyógyítása is tartozik. A pénztárak és tagok érdekét tekintve, kívánatos volna, hogy úgy a szanatóriumi kezelés, mint a pénztár keretében felállítandó dispensaire külön-külön és együttesen rendelkezésére álljon a pénztári tagoknak.

A szanatóriumok a már megbetegedett egyén védelmét és gyógyítását célozzák, a dispensairek pedig preventív törekvések szemmel tartásával első sorban a beteg hozzátartozóinak védelméről s ennek kapcsán a beteg kioktatásáról és gyógykezeléséről gondoskodnak. Az egyes, különösen a nagyobb ipari gócpontok területén működő pénztárak keretében dispensaireket vagy ezeket céljaikban megközelítő intézményeket kell szervezni, ahová a pénztár orvosai a tuberkulotikus tagokat küldenek további kezelés vagy intézkedés céljából. A dispensairek fentartásáról a pénztárak annál inkább gondoskodhatnak, mivel amúgy is 20 héten át kötelesek az alapszabályszerű és törvényileg biztosított kedvezményeket nyújtani s e kötelezettségeiknek a dispensaire keretében tehetnének eleget tüdőbeteg tagjaikkal szemben.

A védekezés további módjai, amelyeket a pénztárak saját hatáskörükben is végre tudnak hajtani: az oktatás és a felvilágosítás. Az oktatás alkalmas eszközei: népszerű előadások, röpirvek, ismertető füzetek. A felvilágosítás abban áll, hogy az orvos a tuberkulotikus beteget felvilágosítja bajának mibenlétéről, ennek fertőző természetéről, csakúgy, mint a szifiliszben szenvedőt.

A pénztárak jelenlegi szervezetének keretén belül legkönnyebben megvalósítható a tüdőbetegek speciális kezelését végző rendelőosztály szerve-

zése. Ha a pénztárak anyagi helyzete megengedi, ez a rendelőosztály tüdőbeteg gondozóval (dispensaire) egészíthető ki. Csekély anyagi megterheléssel járna az erdei üdülőtelep létesítése, mely a tüdőbeteg gondozónak fontos kiegészítője.

A kórházi ápolást igénylő tüdőbetegek elhelyezéséről is szükséges volna gondoskodni. Amíg a rokkantpénztárakkal kapcsolatosan erre szolgáló menházakat létesítenek, az egyes közkórházakban biztosítandó az ily betegek számára kellő számú hely.

Preventív célokat szolgáló intézmény volna az üdülőház megteremtése. Azonban az ily jóléti intézményeken kívül a belügyminisztériumnak a gümőkór elleni védelemre vonatkozó rendeleteit s a megfelelően módosított ipartörvényt, mely biztosítékot nyújtana a munkások, munkásnők és tanoncok egészségének megóvására, gondosan végre kellene hajtani s az illetékes hatóságoknak a törvényes rendelkezések végrehajtását a legszigorúbban kellene ellenőrizni.

A fertőzés terjedésének meggátlása érdekében a tüdőbetegek bejelentésének, valamint — elhalálozás vagy lakásváltozás esetén — a tüdőbetegek lakása fertőtlenítésének kötelező végrehajtása volna szükséges. Ha az egyéni védelem fontosságát oktatás útján sikerül a köztudatba átvinni és ha a fertőzés terjedését az alkalmas hatósági rendelkezések végrehajtásával meg fogják gátolni, akkor a tuberkulózis elleni védelem sikerrel jár s annak eredményei kihatással lesznek az egész társadalomra, amelyben egyébként is a munkáselem adja a legnagyobb számot.

A nagybányai bányakerület egészségügyi jelentése az 1911. évről. Dr. Kádár bányakerületi főorvos jelentése szerint a nagybányai kerületben az 1910. év betegforgalma általában véve kedvezőbb volt, mint az előző évé. De feltűnő és kedvezőtlen jel, hogy a tuberkulotikus betegek száma évről-évre növekszik. Ez részint a rossz táplálkozásra vezethető vissza, részint pedig arra a körülményre, hogy az alkohol által gyengített szervezetnek nincs meg a kellő ellenállási képessége. Az ólommérgezési esetek is szaporodtak, de ez a szaporulat egy üzem új berendezésének rovására irandó és valószínűleg csökkenni fog. A venerikus bántalmakban szenvedők száma is növekedett. Csaknem minden évben fellép a bányakerület egyes helyein a typhus és vérhas, minek oka az egészséges ivóvíz hiánya. A jelentés ismerteti ezután a társ-kórházban kezelt és operált betegségi eseteket és végül felemlíti, hogy tervbe vették a társ-kórház kibővítését, munkásfürdők és munkásüdülőtelep létesítését.

A terheltség szerepe az elmebetegeknél. Az átöröklődés kutatása mindinkább azon felfogás felé tereli az orvosi tudományt, hogy az idegrendszer betegségei és rendellenességei úgyszólván mindig öröklött hajlandóságokra vezendők vissza. A vizsgálatok nem nyújthatnak mindig tiszta képet, mert az e fajta dispositiók a szülőknél vagy távolabbi felmenőknél rejtve maradhattak. Az eddigi statisztikáknak nagy hiánya volt az, hogy az elmebetegek terheltségének kimutatása mellől hiányzottak az épelméjűek terheltségére vonatkozó ellenőrző adatok. Ezen a hiányon segített legújabbán dr. med. Jenny Koller, akinek 370 elmebeteg és ugyanannyi épelméjű egyéneken tett megfigyelései alapján összeállított statisztikáját, saját megfigyelései eredményének közlésével, most tette közzé dr. Diehm. Dr. Jenny Koller szerint a szülők terheltek voltak

	370 elmebetegnél		370 épelméjűnél	
	általában	%-ban	általában	%-ban
Elmebetegségekkel	68	18.4	17	4.6
Idegbetegségekkel	25	6.7	40	10.8
Iszákossággal	63	17.0	31	8.6
Agygutával	30	8.1	29	7.8
Aggkori butasággal	10	2.7	1	0.3
Abnormális jellemmel	67	18.1	22	5.9
Öngyilkossággal	4	1.1	2	0.5
Összesen	267	72.2	143	38.7

Az elmebetegek szülei közül tehát négyszer annyi volt az elmebeteg, mint az épelméjűekéi közül. Az aggkori butaság 10-szer, abnormális jellem háromszor, öngyilkosság kétszer olyan gyakori volt az elmebetegek szüleinél, mint az épelméjűeknél. Ezzel szemben az épelméjűek felmenőinél az idegbetegségek sokkal gyakoribbak voltak. Ezekből a dr. Diehmével feltűnően megegyező adatokból mindenestre megállapítható, hogy a szellemi tekintetben abnormitásokat mutató egyéneknek szociális kötelességét képezi, hogy a továbbszaporodástól tartózkodjanak.

Csecsemő- és gyermekvédelmi kiállítás Chicagóban. Newyorkban 1911 elején gyermekjóléti kiállítást rendeztek, melynek igen nagy sikere volt. Chicagóban 200.000 márkát gyűjtöttek össze, hogy a kiállítás főbb anyagát Chicagóba vihessék és ott a helyi vonatkozású tárgyakkal és adatokkal kiegészítve kiállították. A kiállítás célja volt, hogy megmutassa, mi történik az állam és magánosok részéről a gyermekvédelmi intézmények érdekében és mit kell megtenni, hogy ez intézmények tökéletesebbek legyenek. A kiállítás helyiségei mindig zsúfolva voltak. Tabellák, képek, photographiák és kinematograph útján gondoskodtak a közönség felvilágosításáról. Nagy sikerrel mutatták be az alkohol káros hatását az utódokra, statisztikai adatokkal bizonyítva, hogy az alkoholisták gyermekei közt nagy a halandóság. Ép így ismertették a tudóvszre vonatkozó adatokat és a tudóvsz elleni küzdelmet is. Végül kimutatták a kiállítók, hogy városuk közegészségügyi viszonyai mily tekintetben rosszak és javítandók. A kiállítást 16 nap alatt 350.000 néző látogatta. Amerika számos városa készül a kiállítás anyagának beszerzésére. A városi hatóságok nézete az, hogy a közönséget fel kell világosítani a gyermekjóléti intézmények fontosságáról és ekkor az majd szívesen áldoz erre a célra.

A tuberkulózis elleni küzdelem eszközeül minta-munkáslakóházakat emelnek New-Yorkban. E minta-lakóházak tervezésénél abból az elvből indultak ki, hogy a levegő, a világosság és a tisztaság a tuberkulózis legnagyobb ellensége. Ehhez képest az egyes emeletekre vezető lépcsők az udvar felől nyílnak, a lépcsőházak teljesen nyitottak és a négy háznak közös udvara felettébb tágas, úgyszintén az egyes odavezető bejáratok is, ami az udvarok szellőzését nagyban megkönnyíti. A házak tetejét olykép szerkesztették meg, hogy kedvező idő esetén a lakók éjjel-nappal ott tartózkodhatnak s ehhez képest a háztetőn ülőalkalmatosságokat, nap és eső ellen védőernyőket és egyéb célszerű berendezéseket szereltek fel. A házak homlokzatán erkélyek vannak nagy ablakkal, úgy hogy a mögötte fekvő szoba szellős és világos legyen. Ezek olvasása közben méltán gondolhatunk a nagy városok összeépített bérkaszárnnyaira.

Milliók a tuberkulózis elleni küzdelem céljaira. A »National Association for the Study and Prevention of Tuberculosis« második évi jelentésében kimutatja, hogy az 1910. év folyamán az egyesült államok 75 millió koronát költöttek a tuberkulózis elleni küzdelemre. Örvendetes tényként emeli ki a jelentés, hogy az e célra fordított összegnek 62,6%-a közpénzekből került ki, azaz kétszer annyi, mint az 1909. évben, mivel ebben az évben csak 37,4 százalékot adtak a közpénzekből, míg a többi magánadakozás útján folyt be.

München tejjel való ellátása. A múlt év őszén Hamburg városának statisztikai hivatala a nagyobb német városok tejjel való ellátását tette statisztikai vizsgálat tárgyává. Münchenre vonatkozóan az ottani városi statisztikai hivatal végezte a kutatásokat, amelyek az összes ottani tejkereskedelemre, tejtermékekre és az országúton való tejbehozatalra vonatkoztak, míg a vasuton szállított tejmennyiséget figyelmen kívül kellett hagyniok, mert a vasut részéről a szükséges felvilágosításokat megtagadták.

A városon belüli tejtermelés vajmi csekély, mivel a város területén belül mindössze 1.009 tehenet tartottak; ezek a vizsgálat napján 8.510 liter tejet szolgáltatottak, míg a közeli s távoli környékről 240.000 liter tejet szállítottak be. Ha a városban termelt és behozott tej mennyiségéből levonjuk azt, amit a tejet feldolgozó üzemek (pékek stb.) használtak fel, a vizsgálat napján a lakosság számára 201.180 liter tej állott rendelkezésre.

JOGGYAKORLAT

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Pénztári tag kötelessége a pénztárral szemben.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1911. évi október hó 19-iki 1911. Bet. II. 95/2. sz. ítélete.

Ítélet: A választott bíróság igénylőt azzal az igényével, hogy részére 1911. évi február hó 7-től 24-ig terjedő időre táppénz ítéltessek meg, elutasítja.

Indokok: A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár a 34.982/s. 1911. számú határozatával az igénylőt az 1911. évi február hó 7-től 24-ig terjedő időre kért táppénz követelésével elutasította azért, mert az igénylő venerikus betegségben szenvedett, ennek dacára a kórházi ápolást igénybe nem vette és így egyrészt az orvos utasításának nem tett eleget, másrészt pedig a pénztár az igénylőnek kifizetett táppénzt a kir. kincstártól vissza nem követelheti, holott, ha az igénylő a kórházba bemegy, vagy legalább is a kórházi ápolás lehetetlen voltát igazolta volna, az igénylő betegségével felmerült költségeket az 1898 : XXI. t.-c. 9. §-a értelmében a kir. kincstár visszatérítette volna. Az igénylő ezen határozat ellen felebbezett és utalva arra, hogy a kérdéses időben munkaképtelen volt, a táppénzigény megállapítását kérte. A pénztári iratoknál levő egyik beadványában az igénylő ezenfelül még elmondotta azt, hogy a kórházi utalványt a rendelkezés jelen volt több egyén tanácsára nem fogadta el — nem remélhette ugyanis, hogy télen a zsufolt kórházakban felveszik — az ide-oda való menetel pedig a zord időben az egészségére hátrányos lehetett volna. II. Az 1907 : XIX. t.-c. 206. §-a az 1898 : XXI. t.-c. 9-ik §-ának rendelkezését továbbra is érvényben levőnek mondotta ki, ekképen pedig ezen törvényhely az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztárnak azt a kedvezményt állapította meg, hogy azon biztosított tagjainak gyógykezeltetése, akik az 1898 : XXI. t.-c. 9. §-ában meghatározott betegségek valamelyikében szenvednek, az államkincstár terhére esik. Az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár minden tagja köteles a pénztár érdekeit is szem előtt tartani és ezért a pénztárt felesleges és elkerülhető kiadásokkal nem terhelheti. Bizonyítja ezen tétel helyességét egyebek között a törvény 52. §-ának azon intézkedése, amely szerint nem lehet annak táppénzhez igénye, aki a betegsége szándékosan okozza, vagy ha az orvos utasításának eleget nem téve, a felgyógyulását késlelteti, továbbá az 59. §. utolsó bekezdésében foglalt az a rendelkezés, hogy a pénztárral szerződéses viszonyban nem álló orvos, gyógyszerész stb. igénybevételével felmerült többletkiadás csakis sürgős szükség esetében terhelheti a pénztárt, valamint az 51. §-nak az a rendelkezése, hogy a jövedelemszaporulat esetében a segélyezés mérve emelendő, ami az összes biztosított tagok és hozzátartozóinak előnyére esik. Ennélfogva azon pénztári tagok, akik az 1898. évi XXI. t.-c. 9. §-ában meghatározott betegségben szenvednek, kötelesek a pénztár utasítására kórházba menni, vagy ha felvételük lehetetlen lenne, a felvételt mindenestre kérni, hogy az elutasításból megállapítható legyen, mikép az otthoni ápolást az esetben a pénztár hatósági megbizásból teljesíti. Az ilyen betegek kórházi ápolása a pénztárra nézve azzal az előnnyel jár, hogy a gyógykezeltetéssel járó költségtől, valamint az 1907 : XIX. t.-c. 58. §-a értelmében a táppénz fizetése alól mentesül, ebből tehát következik az is, hogy nem lehet segélyezéshez igénye annak a tagnak, aki a magatartásával lehetlenné teszi azt, hogy a pénztár a kiadásait a kincstárra átháríthassa. Az igénylő a pénztári iratokból megállapíthatólag a többször említett 1898 : XXI. t.-c. 9. §-ában meghatározott betegségben szenvedett és így, hogyha a pénztári orvosnak a pénztár felhatalmazása alapján följánlott kórházi utalványát igénybe veszi, a pénztár a táppénzfizetés alól mentesült volna és az igénylőnek ápolása az egész betegsége idejére az államkincstár terhére esett volna. Minthogy pedig az igénylő kötelessége ellenére nem ment a kórházba és még csak azt sem eszközölte ki, hogy a pénztár hatósági megbizásból kezeltesse: ennélfogva az igénylőnek táppénzhez sem lehet igénye, mert neki csak a táppénzt is helyettesítő kórházi ápoláshoz volt igénye és ezért azzal a tényével, hogy a kórházat kötelességellenesen nem vette igénybe, a táppénzhez való igénye fel nem éledt és a hely-

telen eljárása következményeképpen a pénztárt még táppénzzel nem terhelheti. Az igénylő csak kísérletet sem tett arra, hogy a kórházba felvegyék és ezért, figyelembe véve azt, hogy az ilyen betegeket sok más betegségben szenvedőket megelőzve vesznek fel kórházi kezelésre, az a kifogása, hogy a kórházba úgy sem vették volna fel, alapos melegségül nem szolgál, nem szolgál melegségül az sem, hogy betegsége miatt a zord időben nem akarta a kórházakat járni, nehogy az állapota rosszabbra változzék, mert hiszen a betegsége alatt is kijárt és ezért a kórházba is elmehetett volna.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Hozzátartozók járadéka megszüntetésének előfeltételei.

A német birodalmi biztosítási hivatal 1909. december 9-i ítélete.

Ítélet: A választott bíróság ítélete megváltoztatatik.

Indokolás: Az első bíróság által helyesen megállapított tényállás szerint özv. G. P. nevű fiának halálos balesetéből folyólag járadékot kapott. Ezt a Berufsgenossenschaft 1968. október 19-i határozatával megszüntette, mert másik időközben keresőképesse lett fia 5 márkát keresett. Özv. S. előadta a választott bírósági eljárás során, hogy fia nem fogja támogatni oly mértékben, mint eddig, mert megnősül. A választott bíróság a Berufsgenossenschaft határozatát helybenhagyta. A választott bíróság ezen ítélete téves. A segélyreszorulás előfeltételének fennforgása ugyanis nem szűnik meg azáltal, hogy a járadékos valakitől olyan támogatást kap, melyből fentarthatja magát. Csak akkor szűnt meg a segélyreszorulás előfeltétele, ha ez a támogatás törvényileg kikényszeríthető. Az anyának, ki nem képes létfenntartásáról gondoskodni, fiával szemben joga van tartásra. Ezen joggal szemben áll az, hogy a fiú csak annyiban köteles tartásra, mennyiben ezt saját, állásának megfelelő tartásának sérelme nélkül teheti. A szóban forgó fiú azonban ezt a tartást, még ha nem is házasodott volna, nem adhatta volna meg teljes mértékben. Az özvegy törvényileg kikényszeríthető igénye fiával szemben tehát megfelelő létfenntartásra nem elég. Emellett a járadék elvonását indokoló viszonyoknak hosszabb időtartamra kell kiterjedniök, ami a jelen esetben, amidőn a fiú házaságával új helyzet áll be, nem forog fenn. Ezért a járadék elvonása nem indokolt.

Sérv mint fejlődési rendellenesség következménye.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1911 okt. 5-én kelt 1910. P. 272/3. sz. ítélete.

Ítélet: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a felebbezést elutasítja és elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Megokolás: A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság ítéletét helyes indokai alapján s azért kellett helybenhagyni, mert a felsőbíróság által meghallgatott orvosszakértőnek: Dr. W. M. egyetemi magántanár s az állami munkásbiztosítási orvosi tanács tagjának igénylő tüzetes megvizsgálása alapján adott és meggyőzően megokolt fölülvéleménye értelmében is igénylőnek baloldali sérve nem üzemi baleset, hanem fejlődési rendellenesség következménye. E megállapítás helyességének a fölülvélemény szerint kétséget kizáró bizonyítéka az elsőfokú ítéletben vázolt körülményeken kívül az a tapasztalt tény, hogy igénylőnek jobboldali lágyékán is mély, a mutatóujj másfélszeresének megfelelő csatorna tapintható ki, vagyis oly deformáció, mely igénylőnél — megfelelő óvószerek mellőzése mellett — alkalomadtán a sérv kilépésének nyitva lévő útja. Mikor a sérvnyílások így részarányosan mind a két oldalon vannak meg, akkor a sérv nem túleröltetés okozta szakadásnak, hanem fejlődési rendellenességnek folyománya. A munka legfőbb alkalmat ad arra, hogy a hasürből a nyílt csatornába átlépés történjék s így az üzemi munka nem a sérv keletkezésének, hanem pusztán nyilvánvalóvá válásának oka. Amellett a pör adatai arra sem tartalmaznak semmi adatot, hogy igénylő sérvének helyén vérömleny volt volna, holott a baleset okozta, vagyis hevenysérvnél a szakadás helyén mindig vérömleny is keletkezik, mely igen erős és hosszabb idejű, 10—12 napra is terjedő tartamú fájdalokkal s munkaképtelenséggel jár. Ily körülmények közt, ha igazolva volna is, hogy igénylő üzemi balesetet szenvedett, a kártalanításra jogalap nem volna, miért is igénylőt baleseti kártalanítás iránt támasztott igényével el kellett utasítani és pedig annyival is inkább, mert a felülvéleményező szakértőnek meggyőző véleménye értelmében igénylő munkaképességének a sérv által előidézett csökkenése a 10⁰/₀ ot nem haladja meg.

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF.**

A GLOGOWSKI ÉS TÁRSA CÉG „KARTOTHEK” OSZTÁLYA

(Budapest VI., Andrásy-út 12.),

mint a Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, valamint az Országos Munkás-
betegségélyző- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója, felhívja az összes
Kerületi, Vállalati és Magánpénztárak, nemkülönben *Egyesületek és Testü-*
letek figyelmét, az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelé-
sére **kitűnően** bevált „KARTOTHEK”-rendszerére. Bővebb felvilágosí-
tásokkal szívesen szolgálunk, sőt „KARTOTHEK”-rendszerünket az érdek-
lődőknek helyszínen **vételkötelezettség nélkül** bemutatjuk.

ALAPITATOTT 1856.

TELEFON 958.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST.

Főüzlet és gyár:

IV., Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják saját készítményű orvosi mű-
szer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkar,
támogató és a betegápoláshoz szük-
sleges összes gyártmányait.

Előnyös árak. Pontos kiszolgálás.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

Előnyös fizetési
feltételek mellett olcsó gyári áron
a legjobb gyártmányú varró, ipari
és gazdasági gépek, úgyszintén
háztartási eszközök kaphatók
TATÁN, FENYVES NÁNDOR
Közgazdasági Áruforgalmi Vá-
latánál, Komárom-megyén.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK.

»Hunnia« magyar géptömítő- anyag-gyár részv.-t.

BUDAPESTEN, V. kerület, Visegrádi-utca 17-ik szám.

GYÁRT: Mindennemű tömítőanyagokat, szivattyúk, compressorok,
valamint alacsony-, magasnyomású és túlhevített gőzgépekhez. =

Különl.: »Hunnia« magasnyomású tömítőlemez.

A magyar királyi államvasútak, állami,
kincstári és városi üzemek szállítója.

Hazai gyártmány!

Téli fürdőkura. A budai Szent-Lukácsfürdő

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók vezetnek a gyógyfürdőkhez. Természetes forró-meleg kénes források, iszapfürdők, iszapborogatások. **RADIUM EMANATORIUM.**

Prospektust küld a

SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvize hasznos ital ÉTVÁGYZAVAROKNÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZSÉGEKNÉL.

A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borviz. — Hathatós szomjcsillapító. — Óvszer fertőző betegségek ellen.

SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T., BUDÁN.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

VÉDJEGYE:

Magyar címer a védjegy,
Magyar diák csak ezt vegye!

MAGYAR
RUGGYANTAÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST.

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. WIEN.

Automobil-, kocsi- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi

Vezérképviselet és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

Tisztelettel felkérjük Olvasóinkat, hogy a »MUNKÁSÜGYI SZEMLÉT« ismerőseik körében terjeszteni s előfizetésre ajánlani szíveskedjenek.

A MUNKÁSÜGYI SZEMLE a gyakorlati szociálpolitika orgánuma, közleményeit kiváló szakírók és szociálpolitikusok írják s különös gondot fordít arra, hogy közleményei hasznára legyenek azoknak, akik munkásügyekkel hivatásszerűen foglalkoznak s akik gyakorlati szociálpolitika iránt érdeklődnek. Mutatványszámokkal szívesen szolgálunk.

Elszakíthatlan
munkásöltöny

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszerészköpeny
Vegyeszköpeny

GUTMANN J. ÉS TÁRSA

Budapest, Rákóczi-út 16.

Minta és árjegyek ingyen és bérmentve.

MAGYAR KENDER- ÉS LENIPAR R.-T.

Előbb: Salzman és Társa.

Központ: Budapest V., Szabadság-tér 15

Gyárak: Szeged, Dunaföldvár stb.

Szegedi szövődénkben készülnek a saját kendergyárunkban kikészített, fonódánkban fonott fonalakból a legjobb minőségű vásznak, vízmentes szövetek, len- és kenderzsákok stb.

Ajánljuk a kendergyárunkban kikészített, elismert jóminőségű kenderfajtáinkat és fonódánk elsőrendű len- és kender-fonalait.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszerszám- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyező egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és véredények bajainál, arteriosclerosisnál, asthmánál és agyvértorlódásnál unicum és specifikum. 2. Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál. 3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmaknál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőeny, vese- és húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Prostatabajoknál, méhbajoknál, köszvénynél, (húgysavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgyárnál. 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.

ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fokozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitrát, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tartalmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb tevékenységre serkenti. 3. Az étvágyat meglepően elősegíti. 4. Kevés szén-savat tartalmaz.

□ ALAPITVA: 1892. ÉVBEN. □
ÁLLAMI FELÜGYELET ALATT.

GERŐ FERENC

KATONAI ELŐKÉSZÍTŐ INTÉ-
ZETE AZ EGYÉVES ÖNKÉN-
TESSÉGI KÉPESÍTŐVIZSGÁRA

Budapest, VII., Rózsa-utca 33.

Előkészít 6 és 10 hónapra terjedő tanfolyamokon. Részletes ismertető és vezérnapi a tanuláshoz az igazgatóságnál kapható. Beiratás naponként d. u. 4-7-ig.

TELEFON 79-34.

Alapított
1841-ben.

**Pesti Magyar
Kereskedelmi
Bank** Budapest
V., Fürdő-utca 2.

◆ Alaptőke 50,000.000 K,
Tartalékok 68,600.000

Igazgatóság: V., Fürdő-utca 2. szám.
Központ: V., Fürdő-utca 2. szám.
Váltóüzlet: V., Fürdő-utca 2. szám.

Fiókok Budapesten:

◆ II., Fő-utca,
II., Margit-körút,
IV., Kossuth Lajos-utca és
Károly-körút sarkán,
V., Váci-körút 74.,
V., Szabadságtér 16.,
VI., Andrásy-út 21.,
◆ VII., Erzsébet-körút 26.,
VII., Lövöldé-tér 9.,
VII., Rákóczi-út 32.,
VII., Rákóczi-út 84.,
VIII., József-körút,
◆ IX., Vámház-körút 5.,
X., Kőbánya, Liget-tér 2.

Fiókok a vidéken:

Brassó, Eszék, Nkanizza, Nszeben. Sopron, Ujpest, Ujvidék. Ezenkívül kommanditek és affiliált intézetek az ország, valamint a Balkán nagyobb városaiban. Sarajevo, Athen, Wien.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH“-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab.
Aerolith-, cementárú- és
terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 19.

HIRMANN FERENC

FÉMONTÓDE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9.

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőz-, légszesz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és pincegazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyúkat. Vasuti kocsik- és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Ontvényeket minden ötvözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezetési szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csövek. Öntöttvas fürdőkádak és zománcozott kiöntők. Egészségügyi berendezések. Fayence-árúk.

IFI. ANDAI ÁRMIN

ÉKSZERÉSZ ÉS ÓRÁS
BUDAPEST VI., KIRÁLY-U. 66.
Zenepalota mellett.

Ékszermunkák, valamint átalakítások és óra-javítások kiváló pontossággal és szakszerűen eszközöltetnek.

Legjobb és legmegbízhatóbb minőségű magyar bácskai kenderből készült gazdasági és műszaki kötélárút

ajánl: **Bleier és Weisz** kötélgyártó cég BUDAPESTEN.
Raktár és iroda: VII, Károly-körút 7.

Továbbá: **TORNAESZKÖZÖK**, valamint kocsizó-lóhátlók, szánhálók, gabonaszákok, vízhatlan ponyvák, kender, csepű, vászon-tömlők, itató- és tűzvédtek, kokusz futószőnyegek és lábtörlők, ruhaszártó kötelek.

Lawn-tennis hálók, fogolyhálók stb. e szakba vágó árúkat a legjutányosabb eredeti gyári áron. — Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

„Continental“ Pneumatik

legjobb gyártmány
kerékpárok, hintók
és automobilonok ke-
:: rekei részére. ::

ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.
WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapestben:
DÉRY GYULÁNAL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.

Budapest, IV. ker., Károly-körút 26. 1. em.
fogtechnikai és fogorvosi

műtermünkben készí-
tünk (a gyökér eltávo-
lítása nélkül is) termé-
szethű fogpótlásokat
aranyban és (vulcanit)
kautschukban száj-
padlás nélküli fogpó-
tlások, u. m. arany-
koronák, csapos fogak és aranyhidak a leg-
művészibb kivitelben. Továbbá arany, porcellán,
cement és amalgam töméseket (plombák), fog-
huzás teljes érzéstelenítéssel.

Edelmann József dr. és Márfoy Arthur
egyet. orvos — fogorvos.

Rendelés 9-6-ig. ☐ Ünnepnap 9-1-ig.
Mérsékelt árak! Lift Villamos megálló.

A fogfájás és a modern fogpótlás című,
mindenkit érdeklő könyv most jelent meg dr.
Edelmann és Márfoy fogorvosok tollából (IV.,
Károly-körút 26.) 10 fillér ellenében díjtalanul
bárkinek megküldeték.

Mechanikai len- és kenderszövő, kiké- szítő és impregnáló gyár Taussig Sámuel és fiai

Raktár: V., Bálvány-utca 22. GYŐR Telefonszám 30-32.

Hazai gyárunkban: mezőgazdasági célokra szolgáló szállító és fuvarozó kocsik részére alkalmas vízmentes ponyvák, továbbá katonaság, kórházak, hajó és vasúttársaságok vászon-
árú felszerelése készülnek. Gyártunk továbbá len és jutazsákot, bélésvásznakat, szabók,
cipészek és szíjgyáriók részére, továbbá rolettagrádlit, finom fehér és durva vásznat.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-VEDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

TARTALOM : CIKKEK: Az utolsó három év szociálpolitikája a külföldön. *Szte-rényi József.* — Az 1911. évi július hó 19-ikén kelt német birodalmi biztosítási törvény. *Dr. Stier-Somlo.* — Az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár betegedési anyagának statisztikai értékesítése. *Dr. Pikler J. Gyula.* — Az Országos Pénztár közgyűlése. — A munkanélküliség elleni küzdelem magyarországi egyesületének programja. *Dr. Ferenczi Imre.* — A munkásbiztosítás feladata a tuberkulózis elleni védekezés terén. *Dr. Friedrich Vilmos.* — **SZEMLE: Munkásbiztosítás.** Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete. — Kerületi pénztárak székházépítése. — Más orvos által rendelt gyógyszerek átírása. — Az osztrák ipartanács. — Bányászok balesetbiztosítása. — Az osztrák pénztárak. — Magánalkalmazottak biztosítása. — A magánegyesületi betegségélyző pénztárak. — A nőtagok aránya a betegségélyzőpénztárakban. — A francia agkori biztosítási törvény. — Az angol szociális biztosítási javaslat. — **Munkaviszony.** Munka és geperő. — Hétköznapi béri kiizetés. — A magyar munkások száma Németországban. — A német munkaadószövetségek központja. — Új módszer a kisipar megmentésére. — A nagy kizárás a berlini fémiparban. — Segélyezés a német szakegyesületekben. — Az otthonmunkát szabályozó törvény. — Otthonmunka Norvégiában. — **Szociális egészségügy:** A nagybányai bányakerület egészségügyi jelentése. — A terheltség szerepe az elmebetegéknél. — Csecsemő- és gyermekvédelmi kiállítás Chicagóban. — A tuberkulózis elleni küzdelem. — Milliók a tuberkulózis elleni küzdelem céljaira. — München tejjel való ellátása. — **Joggyakorlat:** Betegségélyezés. — Balesetbiztosítás. — **Hirdetések.**

Szesz-élesztő- és vegyipari gépek teljes berendezés.
KÜLÖNLEGESÉGEK a glicerin-, szirup-, petróleum-, spiritusz-, likőr-, konyak-, élesztő- és malátagyártás terén, kivonatoló, falepároló és főzőberendezések. Víz tisztítók, sör- és dohánygyári berendezések, kazánkovács-munkák és vasszerkezetek.

REICHEL ÉS HEISZLER

VEGYIPARI GÉPGYÁR R.-T.
BUDAPEST, X., Noszlopy-utca 1. szám, Kőbánya.
Állomás: Kőbánya alsó pályaudvar, waggonkúldemények részére saját iparvágány.
Telefon: 50-85 és 98-10. — Sürgőnyezim: Reichel és Heiszler.

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

Nay és Róna Faárú- és szállítóeszköz-gyár.
Gépműhely. Központ: Budapest V., Kálman-utca 15.
Telefon,

Taligák, szállítóeszközök bármely építkezés és iparüzem számára. Diaphragma-szivattyúk. Fecskendők. Emelő-szerszámok. Vasúti szer-számok. ○○○○ Tessék árjegyzéket kérni.

A jelenkor legjobb tetőfedő anyaga
Igen fontos!
Minden Eternit-lap **ETERNIT** szóval van megjelölve. Sziveskedjék mindig határozottan **HATSCHÉK-féle ETERNIT-palát** kérni.
Magyarorságl köpöti: **„Eternit Művek“ Hatschek Lajos**
Budapest, VI., Andrássy-út 33.

ETERNIT

PALA
Hatschek szabadalma

Szent-Margitszigeti üdítővíz

A legkiválóbb szénsavval telített ásványvíz.

Mint asztali víz nagyon kellemes jó hatása, egészségápoló ital. — A Szent-Margitsziget gyógyfürdő felügyelősége saját kezelésében. Telefon 36-52. Telefon 36-52.
Minden jobb fűszerüzletben és vendéglőben kapható,

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hév-vizű gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m. a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női- és férfi-iszapfürdőket (iszapborogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas- és villamos-fürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizét a kontinensen egyedül álló női- és a férfiuszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségeknek is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

'MATADOR'

RUGGYANTA ÉS
BALATAMŰVEK
RÉSZV.-TÁRS.

POZSONY-LIGETFALU.

■ ■ ■

*Műszaki ruggyanta-
árúk és balataszij-
gyártása.*

Kizárólag viszonteladókkal dolgozunk.

Vezérképviselet és raktár

BARTA GYŐZŐ

Budapest, VI., Dávid-utca 1/B.

FÉMTÖMEG- CIKKEKET

SAJTOLVA, HÚZVA,
NYOMVA, DOMBO-
☆ RÍTVÁ GYÁRT ☆

BARTOS ZOLTÁN

FÉM- ÉS BÁDOGÁRÚ-GYÁRA
BUDAPEST VII, GIZELLA-ÚT 55

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET
SAJÁT PALOTÁJÁBAN:

Budapesten, Kalvin-tér, Baross-utca 1., Üllői-út 2-4. sz.
Bejárat az Üllői-út 4. sz. kapun.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1910-ik év végén 376 millió koronát :
a biztosítások összege meghaladta.

A tartalékok
összege: 112 millió 507,077 K

Eddigi kifizetések a
biztosítottaknak: 107 millió 623,345 K

MÁLNÁSI SICULIA GYÓGYVIZ

az összes hurutos bántalmaknál pótolhatlan.
A gyomorégést azonnal megszünteti. —
**Hatásában fölülmulja a continens ösz-
szes hasonló gyógyvizeit** és különösen
javaltatik a gége, torok, tüdő, vese, hólyag
és a belek hurutos bántalmainál.

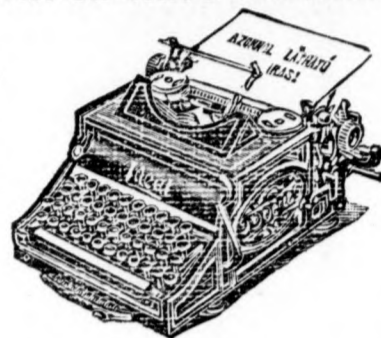
MINDENÜTT KAPHATÓ. Főraktár: BRÁZAY BUDAPEST.

Ideal

írógép

absolut látható irással.

Igen
célszerű
beteg-
pénz-
tárak
részére.

Vezérképviselői

SCHOTT H. ÉS DONNATH

cs. és kir. udvari szállítók
BUDAPEST, VI. KER., ANDRÁSSY-UT 53. SZ.

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battaglai vulkanikus radio-activ iszappal való részleges göngyölés. Csúsz, köszvény, idegszábák, sebészeti utóbántalmak és izzadmányok (hasüri) eseteiben gyors és radikális eredmény. ☐

Ajánlják orvosaink
☐ legkiválóbbjai. ☐

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak figyelmébe ajánlja az Országos Pénztár 1909. okt. 28-án megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR

ROZSDA ELLEN LEG- MEGBIZHATÓBB MÁZ

LEGJOBB HAZAI GYÁRTMÁNY
SIDEROSTHEN-LUBROSE MŰVEK.

Iroda: BUDAPEST, VI., Podmaniczky-u. 27.
Gyár: FIUME.

Aki igazán SZALÁMIT akar venni,
jó és izletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármin Flai szalámigyár, Budapest.

!! EGYEDÜLI MAGYAR GYÁRTMÁNY !!

ELSŐ MAGYAR FÉMTÖMLŐGYÁR RÉSZV.-TÁRS. (POZSONY-LIGETFALU)

Gyárt egyszerű, kettős és átfonott fémtömlőket acél, bronz, vörösréz és bármely más fémből viz, gőz, olaj, kőolaj és savak részére.

Vezérképviselőt ☐ és raktár: **Barta Győző Budapest, VI. ker., Dávid-u. 1/B.**

TELEFONSZÁM 3-36.

TELEFONSZÁM 3-36.